

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ

ΜΕΓΑΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΜΑΚΕΔΟΝΟΜΑΧΩΝ

ΕΘΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ

“Ο ΠΑΥΛΟΣ ΜΕΛΑΣ,”

ΟΔΟΣ ΕΓΝΑΤΙΑΣ 40 — ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΣΤΟΑ 18

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΚΕΝΤΡΟΝ: ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ!

Ἀξιούπολις, Ἀμύνταιον (Σόροβιτς) Ἀλμυρὸς, Βλάτση, Βαρουμπόπη, Βέρροια, Βόλος, Βογασικόν, Γαλάτιστα, Γενιτσά, Γουμένισσα, Δράμα, Ἐδεσσα, Ἐλασσών, Καστορία, Κουλακιά, Κοζάνη, Καζακλάρ, Κιλκίς, Κάρπη, Λιαρίγκοβον, Λαμία, Μαύροβον, Νιγρίτα, Νάουσα, Πρόμαχοι, Παλαιοχώριον, Σιάτιστα, Σωγός, Σέλιτσα, Σιδηρόκαστρον Τύρναβος, Τσοτύλιον, Τρίκα'λα, Νέον Πετρίτσι, Φλώρινα.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α :

Γ. Χατζηκυριακοῦ, Ἱστορικὴ ἀνασκόπησις τοῦ
Μακεδονικοῦ ἀγῶνος.

Ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν «Μακεδονικὸν ἀγῶνα»
αἱ ἑξῆς:

1. Τσόντου Βάρδα.
2. Ἀγγελικῆς Μεταλλιοῦ.
3. Ἀστερίου Ζήγου.

Ν. Πύρρα. Ἡ ἐγκατάλειψις τῶν θυμάτων τοῦ
Μακεδονικοῦ ἀγῶνος.

Νικ. Βατάλη. Τὸ ἐλληνικώτατον μαρτυρικὸν
Κρούσοβον (Μοναστηρίου). }

Βιογραφία καὶ δρᾶσις τοῦ Σρ. Πραντούνα.

Ἀθανασίου Ἰατροῦ. Ἡ ἐπανάστασις τῶν Γρε-
βενῶν τοῦ 1854.

Δρᾶσις τοῦ ὑπὸ Στεφάνου Μάλλιου ἀνταρ-
τικῆς Σώματος.

Γ. Χατζηκυριακοῦ. Λόγος ἐπιμνημόσυνος εἰς
μνήμην τοῦ Παύλου Μελά καὶ τῶν πεσόντων
Μακεδονομάχων. Συνέχεια καὶ τέλος.

Βιογραφία Στεφάνου Δραγοῦμη.

Βιογραφία καὶ Δρᾶσις ἱερέως Εὐαγγέλου
Φιλιππίδου.

Μνημόσυνα ὑπὲρ τῶν ἐν πολέμοις πεσόντων

Βιογραφία καὶ δρᾶσις ὀπλαρχηγοῦ Κωνστ.
Γκούτα.

Στήλη ἱπεσόντων κατὰ τὸν Μακεδονικὸν
ἀγῶνα.

Μακεδονικαὶ παροιμίαι.

Εἰκόνες: Χρήστου Πραντούνα
Στεφάνου Μάλλιου
Στεφάνου Δραγοῦμη
Ἱερέως Εὐαγγέλου Φιλιππίδου
Κωνστ. Γκούτα ὀπλαρχηγοῦ.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ

Ἐκδιδόμενον ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τετραμελοῦς ἐπιτροπῆς, ἀπαρτιζομένης ἐκ Διοικητικῶν Συμβούλων τῆς Ἐθνικῆς Ὀργανώσεως "Ο ΠΑΥΛΟΣ ΜΕΛΑΣ," καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Προέδρου αὐτῆς Γ. ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΥ.

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΟΔΟΣ ΕΥΡΩΠΑΙΑΣ 40— ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΣΤΟΑ ΑΡ. 18

Γ. ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

Ε.

Ἐποία ἡ δημιουργηθεῖσα τρομοκρατικὴ κατάστασις ἐν Μακεδονίᾳ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.—Τὸ ἴδρυθὲν ἐν Σόφια βουλγαρικὸν κομιτάτον.—Ἡ ἐφαρμογὴ καὶ ἡ ἐκτέλεσις τοῦ προγράμματος αὐτοῦ.—Ἡ ἐμπνευσθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ εἰς τοὺς Βουλγάρους πίστις ὅτι ἡ Μακεδονία εἶναι βουλγαρικὴ.—Τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐφαρμοσθέντα μέσα.—Ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου εἰς τοὺς ἀπειθούντας Βουλγάρους πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν του.—Ὁ κίνδυνος τὸν ὁποῖον διέτρεξεν ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Μακεδονίας.—Ἡ τρομοκρατία ἐν Σέρραις.—Πῶς ἐφροροῦντο οἱ διδάσκαλοι μας κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντός των.—Ἡ φιλοβουλγαρικὴ διάθεσις τῶν Εὐρωπαίων.—Τὸ Βαλκανικὸν ἐν Λονδίῳ κομιτάτον καὶ ὁ Εὐρωπαϊκὸς τύπος.

Εἰς τὸ προηγούμενον ἄρθρον μας τοῦ προηγουμένου τεύχους ἐγράφομεν, ὅτι ἡ δημιουργηθεῖσα κατάστασις ἐκ τῶν καθ' ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων τῆς Μακεδονίας κακουργημάτων ἐξήχθη εἰς τὸ μὴ περαιτέρω, περιῆλθεν εἰς τὸ δξύτατον σημεῖον καὶ ἦτο πλέον ἀφόρητος. Τὸ ποτήριον ὑπερεξεχείλισεν. Ἦτο πλέον ἐκδήλος ἡ λύσσα καὶ ἡ μανία τῶν Βουλγάρων καθ' ἡμῶν, ὁμοσάντων τελείαν ἐξόντως τῷ Ἑλληνισμῷ τῆς Μακεδονίας, ἐπιπροσθοῦντες τὸν πλήρη ἐκβουλγαρισμὸν αὐτῆς, εἰς τὴν κατὰ κτησιν καὶ τὴν προσάρτησιν εἰς τὸ βουλγαρικὸν κράτος.

Τὸ ἴδρυθὲν ἐν Σόφια βουλγαρικὸν κομιτάτον, ἐκ τῶν πρώτων ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Βουλγαρίας καὶ τὴν ἀνακήρυξιν αὐτῆς εἰς ἀνεξάρτητον βασιλείον, κατήρτισε πρόγραμμα, εἰς τὸ ὁποῖον ὡς πρῶτον καὶ κύριον ἄρθρον τοῦ ἐνέγραψε τὴν ἐξόντως τῷ Ἑλληνισμῷ διὰ παντός τρόπον. Ἀμέσως δέ, ἀπὸ τοῦ 1890 ἰδίᾳ, ἤρχισε τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ θέτον εἰς ἐνέργειαν τὰ προαποφασισθέντα μέσα πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ

προγράμματός του. Κατώρθωσε νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς Βουλγάρους τὴν πίστιν, ὅτι ἡ Μακεδονία εἶναι ἰδική των καὶ οὗτοι πρὸς τοῦτο εἰσέτι καθήκον νὰ μετέλθουν πᾶν μέσον ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ, καὶ ἐὰν ἐδίσταζον νὰ διαπράξουν πᾶν κατὰ Ἑλλήνων κακούργημα, διὰ ποινῶν, καὶ θανατηφόρων ἀκόμη, ἐπέβαλλεν εἰς αὐτοὺς τοῦτο. Εἶναι γνωστὸν πόσους ἐτιμώρησε διὰ θανάτου Βουλγάρους τὸ κομιτάτον, ἀπειθήσαντας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοιούτων ἀγρίων κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπιθέσεων, δολοφονιῶν, ἐμπρησμῶν κ. λ. π.

Οὕτω ἐφθασαν εἰς τὸ σημεῖον νὰ ἐπιχειρήσουν καθ' ἡμῶν πᾶσαν ἀπάνθρωπον καὶ αἱματηρὰν πράξιν. Ἐὰν τοῖς ἦτο δυνατόν, ἐφανατίσθησαν τόσον, ὥστε πολὺ προθύμως θὰ τὸ ἔκαμον ὡς τὸ ἀπλύστερον ἔργον, νὰ περάσουν ἐν στόματι μαχαίρας ὅλους τοὺς Ἑλληνας τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας καὶ νὰ καθύσουν μετὰ τῶν οἰκογενειῶν μας ὅλας τὰς οἰκίας μας. Θὰ ἠυφραίνοντο καὶ ἀπελάμβανον ὡς εὐχαριστότερον δι' αὐτοὺς κατόρθωμα. Τὰ ἀγρία τῆς

φυλῆς των ἐνοστία εἶχον ἐκδηλωθῆ ἐν ὅλη αὐτῶν τῇ ἀγρία καὶ εἰδεχθεῖ μορφῇ. Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Μακεδονίας δὲν διέτρεξεν ἕως ποτὲ ἄλλοτε τοσοῦτον κίνδυνον ἐξοντώσεως, οὐδ' ἐπ' αὐτῶν τῶν χρόνων τῶν Γενιτσάρων τῆς Τουρκίας.

Καὶ ἡμεῖς ἐν μέσῃ Θεσσαλονίκῃ ἀμφεβάλλομεν ἐὰν ἀφ' ἐκάστης πρώτας μέχρις ἐσπέρας θὰ εἴχομεν τὴν κεφαλὴν μας μετὰ τοῦ λαίμοῦ συνδεδεμένην. Εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τρομοκρατίας ἐφθάσαμεν μετὰ μάλιστα τὰ τρομοκρατικὰ κινήματα, τὰ ὁποῖα διέπραξαν ἐν αὐτῇ τῇ Θεσσαλονίκῃ μετὰ τόσης θρασύτητος καὶ ἀγριότητος, τῶν ὁποίων γενικὴν ἰδέαν ἐδώσαμεν εἰς τὸ προηγούμενον ἄρθρον μας. Καὶ τὰ ἐξῆς γεγονότα εἶναι χαρακτηριστικὰ τῆς δημιουργηθείσης ἐν Μακεδονίᾳ τρομοκρατικῆς καταστάσεως.

Ὅταν μετέβην εἰς Σέρρας κατ' ἐντολὴν τοῦ γενικοῦ προξένου Θεσσαλονίκης ἀειμνήστου Κορομηλά κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1903 ὁ τρόμος τῶν Ἑλλήνων ἦτο τοιοῦτος, ὥστε οἱ αὐτόθι καθηγηταὶ τὴν ἐσπέραν δὲν ἐξήρχοντο τῶν οἰκιῶν των διὰ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸ ἐστιατόριον καὶ ὁ ὑπηρέτης αὐτοῦ μετέφερε τὰ φαγητὰ εἰς τὰ δωμάτιά των. Ὅταν δὲ μετέβην εἰς τὴν Βροντοῦν εὐρον τὸν διδάσκαλον καὶ τὴν σύζυγόν του φρουρούμενους ἐξωθεν τοῦ δωματίου των μὲ Ἀλβανὸν ἔνοπλον σωματοφύλακα καὶ τῆσυνοδεία αὐτοῦ μεταβαίνοντας εἰς τὸ μικρὸν σχολεῖον καὶ ἐπιστρέφοντας ἐξ αὐτοῦ.

Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον περιήγαγεν ἡμᾶς εἰς πλήρη ἀπόγνωσιν, ἀλλὰ καὶ ἱερὰν συγχρόνως ἀγανάκτησιν ἦτο ἡ πρὸς ἡμᾶς διάθεσις τῶν Εὐρωπαίων καὶ μάλιστα τῶν ἐπισήμων κύκλων.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ "ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΝ ΑΓΩΝΑ"

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΤΟΥ κ. ΤΣΟΝΤΟΥ ΒΑΡΔΑ

Εἰς νεωτέραν ἐπιστολὴν του, ὁ κ. Τσόντος Βάρδας μᾶς παρακαλεῖ νὰ δημοσιεύσωμεν συμπληρωματικὰς τινὰς γνώμης καὶ πληροφορίας του περὶ τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος. Ἐχόντες ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ κ. Τσόντος Βάρδας εἶναι ἐκ τῶν κατεχόντων πολλὰς λεπτομερείας τοῦ Ἄγῶνος, ὡς ἀγωνισθεὶς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ἐνδιαφερομένων ὡς ἐκ τούτου τόσον διὰ τὴν ἱστορικὴν ἀκρίβειαν τῶν γεγονότων, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τοῦ περιοδικοῦ μας, ὑπὲρ τῆς ὁποίας μετ' εὐκρινουῶς προθυμίας προσφέρεται νὰ μᾶς παράσχη τὴν συνεργασίαν του, εὐχαρίστως δημοσιεύομεν αὐτάς.

Ἐν πρώτοις μᾶς παρακαλεῖ νὰ κάμωμεν τὴν δήλωσιν, ὅτι πολλὰ τῆς δημοσιευθεῖσης πραγματίας του δὲν εἶναι ἢ ἀντιγραφὴ ἐκ τῆς συγγραφῆς τοῦ ἀντιστρατήγου Ἀλ. Μαζαράκη, ὑπηρετήσαντος ἐπὶ

Οἱ Βούλγαροι κατῴρθωσαν μὲ δεξιωτάτην πράγματι, ἀλλὰ καὶ σατανικωτάτην ἐνέργειαν, διὰ ψευδῶν καὶ υποκριτικῶν διαμαρτυριῶν καὶ ἐκκλήσεων νὰ διαθέσωσι μέγα μέρος τῆς κοινῆς ἐν Εὐρώπῃ γνώμης. ὄχι μόνον κατὰ τῶν Τούρκων, ἀλλὰ καὶ καθ' ἡμῶν ἀκόμη, ὡς ἀντιδρώντων δῆθεν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Βουλγάρων τῆς Μακεδονίας, τυραννομένων καὶ καταπιεζομένων ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἐμείνεν ἱστορικὸν τὸ ἱδρυθὲν ἐν Λονδίῳ Βαλκανικὸν κομιτάτον, διευθυνόμενον ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Μπόξτων, τὸ ὁποῖον ἀναφανδὸν εἰργάζετο ὑπὲρ τῶν Βουλγάρων καὶ καθ' ἡμῶν. Ὁ σπουδαιότερος εὐρωπαϊκὸς τύπος, αὐτοὶ οἱ «Καιροὶ» τοῦ Λονδίνου καὶ ὁ «Χρῆνος» τῶν Παρισίων, βεβαίως ἐξαγορασθεὶς ἀντὶ γενναίας ἀμοιβῆς, ἔγραφον σφοδρὰ κατηγορητήρια καθ' ἡμῶν καὶ ὑπὲρ τῶν Βουλγάρων, παριστάοντες αὐτοὺς ὡς ἕκκα ἀρνία, οἱ ὁποῖοι ἀγωνιζόμενοι, ὡς ἔλεγον, ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν εὐρισκῶν ἀπὸ ἡμᾶς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τοὺς ἀνυψώσαντας καὶ στηρίξαντας ἐν τῷ κόσμῳ τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας τῶν λαῶν, οὕτω μᾶς παρίστων ἀντιφάσκοντας, ἐμπόδιον καὶ ἀντίδρασιν.

(Ἔπεται συνέχεια)

Γ. ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΥ

μακρὸν ἐν τῷ προξενίῳ Θεσπικῆς κατὰ τὸν Μακεδ. ἀγῶνα, ἐπιγραφομένης «Ἱστορικὰ προσπάθειαι τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον καὶ ἰδίως τὰ ἀπὸ τοῦ 1903—1908 γεγονότα», ἐκδοθείσης τῷ 1912.

Πρέπει νὰ τονισθῇ, γράφει ὁ κ. Βάρδας, ὅτι οἱ Μακεδόνες ἠγωνίσθησαν μὲ πολλὴν ἀφωσίωσιν καὶ αὐτοθυσίαν πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ ἐκ τοῦ Πανσλαβισμοῦ κινδύνου. Τοῦτο ἄλλως τε δὲν ἐπαύσαμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὰς δημοσιεύσεις μας νὰ ἀποδεικνύωμεν διὰ πλείστον γεγονότων.

Ὁ κ. Βάρδας μᾶς ἀναφέρει σχετικῶς τὸ ἐξῆς γεγονός: Μόλις ἐξεδόθη τὸ περίφημον φερμάνιον τοῦ Σχίσματος τῷ 1870 ἐνεφανίσθησαν ἐξ Ἁγίου Ὄρους (ἐστίας δηλ. τοῦ Πανσλαβισμοῦ) δύο καλόγηροι εἰς τὰ χωρία τῆς Μητροπόλεως Καστορίας, Γκόρνισαν καὶ Τέροσαν καὶ διεξεδίκουν τὴν ἐκκλησίαν τῶν. Οἱ χωρικοὶ ἀνέφερον τὸ γεγονός εἰς τὸν Λεωνίδαν Παλαμαντιζάρον, ὁ ὁποῖος ἐκαλεῖτο «Γραμματικὸς» διότι ἐχρημάτισεν ἐπὶ 40ετίαν σχδὸν γραμματεὺς τῆς Μητροπόλεως Καστορίας, ὅστις συνεβούλευσε νὰ τοὺς ἀποδιώξωσι βία ξυλοφόρων ὄντες τούτους, ὅπερ καὶ ἐπραξάν οἱ χωρικοὶ. Τοιαῦτα γεγονότα καθ' ὅλην τὴν Μακεδονίαν ἐγένοντο ἕκτοτε καὶ ἡμῦντε ὁ ἑλληνισμὸς κρατερῶς κατὰ τοῦ Σλουϊσμοῦ.

Ὁ κ. Βάρδας προσθεῖται, ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ συλλογὴ τῶν γεγονότων τῆς ἀμύνης τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατὰ τὰς ἐξῆς περιόδους, τὰς ὁποίας διαχωρίζει ἱστορικῶς καὶ κατὰ χρονολογικὴν σειράν.

1) Ἀπὸ τοῦ 1755 μέχρι τῆς ἐκδόσεως τοῦ φερμανίου, ἧτοι μέχρι Μαρτίου τοῦ 1870.

2) Ἀπὸ τῆς κηρύξεως τοῦ Σχίσματος 28 Μαΐου 1872 μέχρι τῆς κηρύξεως τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου 1877—1878.

3) Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ πολέμου τούτου μέχρι τῆς προσαρτήσεως τῆς Ἀνατολ. Ρωμυλίας εἰς τὴν Βουλγαρίαν, τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1885. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀνακηρυχθεῖσης τῆς Βουλγαρίας εἰς ἀνεξάρτητον βασίλειον ἰδρύθη τὸ βουλγαρικὸν κομιτάτον.

4) Ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου μέχρι τοῦ ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου τῷ 1897, ὅτε ἐγένετο ἡ εἰσβολὴ εἰς Μακεδονίαν Βουλγαρικῶν συμμοριῶν, σταλεισῶν ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ κομιτάτου. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἰδρύθη καὶ ἐν Ἀθήναις ἡ «Ἐθνικὴ εἰσαγγελία» ἡ ὁποία ἐπίσης ἀπέστειλεν ἀναρχικά σώματα εἰς Μακεδονίαν ὑπὸ Μπρούφαν, Τάκην καὶ ἄλλους ὀπλαρχηγούς Μακεδόνων.

Τῷ 1896 ἀπεστάλησαν πράκτορες τοῦ Βουλγαρικοῦ Κομιτάτου, ἰδίως ἐκ Μακε-

δόνων ἀξιωματικῶν τῆς Βουλγαρίας, διὰ νὰ μελετήσουν τὴν κατάστασιν τῶν Σλαβῶν φάων πληθυσμῶν. Ἐπιστροφὴ τούτων καὶ κατὰ τρωσις σχεδίων δράσεως ὑπὸ τοῦ Κομιτάτου διὰ δολοφονιῶν, δηλώσεων καὶ ἀνατρεπτικῶν ἐν Μακεδονίᾳ κινήματων.

5) Ἡ ἀσκηθεῖσα βουλ. τρομοκρατία μετὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897 καὶ ἡ ἔντασις αὐτῆς κατὰ τὰ ἔτη 1900—1902. Διαίρεσις φαινομενικῆ τοῦ βουλ. κομιτάτου εἰς Βεροχουβιστὰς ἢ Ζοντσεφιστὰς, τοὺς κηρύσσοντας ὅτι εἰργάζοντο πρὸς ἐκβουλγαρισμὸν τῶν Μακεδόνων καὶ τοὺς Σκιντοχουβιστὰς ὑπὸ τὸν Σαράφωφ, κηρύσσοντας δῆθεν τὴν αὐτονομίαν τῆς Μακεδονίας, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν κατὰ βάθος ἐπιδιώκοντας σκοπὸν, τὴν ἐξάντωση τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὸν ἐκβουλγαρισμὸν τῆς Μακεδονίας. Τὰ αὐτὰ δὲ μέσα μετήρχοντο ἀμφότεροι αἱ μερίδες κατὰ τῶν δυστροποῦντων Ἑλλήνων τῆς Μακεδονίας καὶ τμήματος τῆς Θράκης τοῦ τῆς Ἀδριανουπόλεως.

6) Ψευδεπανάστασις τοῦ 1903 καὶ ἐντατικωτέρα κατὰ τῶν Ἑλλήνων τρομοκρατήσις. Τὸν Αὐγούστον τοῦ 1904 ἤρχισεν ἡ Ἑλληνικὴ ἀμυνα διὰ τῆς ἐξόδου ἀναρχικῶν σωμάτων καὶ ἰδίως δρᾶσις αὐτῶν εἰς τὸ βιλαέτιον Μοναστηρίου.

Τὴν ἐνοπλον ἐπαναστατικὴν ἀμυναν τοῦ Μακ. ἀγῶνος θὰ περιορίσωμεν μέχρι τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1908, ἧτοι μέχρι τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Νεοτουρκικοῦ Συντάγματος.

Ἐπιθυμῶ νὰ ἐξακριβωθῇ, ὡς καὶ εἰς προηγουμένην ἐπιστολὴν ἔγραψα, διότι τοῦτο ἔχει ἱστορικὴν σημασίαν διὰ τὸν ἀγῶνα, διατὶ ἐξεδήλωσαν διαφορὰν γνώμης οἱ τέσσαρες ἀποσταλέντες πρῶτοι ἀξιωματικοὶ εἰς Μακεδονίαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1904 ὑπὸ τοῦ τότε πρωθυπουργοῦ Θεοτόκη καὶ τοῦ Διαδόχου τότε Κωνσταντίνου. Ἀνὰ δύο ὑπεστήριξαν ἀντίθετον ἐντελῶς γνώμην, τὴν ὁποίαν δι' ἐκθέσεών των καὶ προφορικῶς ὑπεστήριξαν, ἀπ' ἐνὸς Κοντούλης καὶ Μελάς καὶ ἀπ' ἑτέρου Παπούλας καὶ Κολοκοτρώνης καὶ ἔφθασαν εἰς τοιαύτην ἔριδα, ὥστε ἐμονομάχησεν ὁ Μελάς μὲ τὸν Κολοκοτρώνην.

Πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀνω ἰδεῶν μου περὶ τῆς συλλογῆς ἱστορικῆς ὕλης, θὰ σᾶς ἀποστείλω εἰς πρώτην εὐκαιρίαν ἱστορικὰς τινὰς σημειώσεις δράσεως Μακεδόνων κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐν Θεσσαλίᾳ τοῦ 1877—78 καὶ κατόπιν ἐν Δυτικῇ Μακεδονίᾳ ἅς συνέλεξα παρὰ γερόντων ἡμετέρων, ὥστε καθ' ὅμοιον τρόπον νὰ δύνανται νὰ πράξωσι καὶ οἱ ἄλλοι διὰ ἀφόρους χρονικὰς περιόδους.

Μετὰ τιμῆς

ΤΣΟΝΤΟΣ ΒΑΡΔΑΣ

Ἀξιότιμε Πρόεδρε
τῆς Ἐθνικῆς Ὄργανώσεως
« Παῦλος Μελάς »

Κ^ε Χατζηκυριακού

Ὁ «Μακεδονικός Ἀγών» ἀρρήκτως συνδεδεμένος μετὰ τῶν Ἐθναποστόλων διδασκάλων, τῶν μαρτυρησάντων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τῶν δρώσεων, δολοφονιῶν, ἀπαγχονισμῶν, ἐμψημῶν καὶ συστηματικῆς ἐξοντώσεως παντὸς Ἑλληνικοῦ καὶ οὔτινες διδάσκαλοι προσέφερον πλείστας ἐθνικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν πατρίδα, μοὶ ἐπανεφέρε—καίτοι μετὰ παρέλευσιν τόσων ἐτῶν—εἰς τὴν μνήμην μου ἐπὶ τῇ ἐκδόσει τοῦ γεγονότος Ἐθνικὰ ὑψίστης σημασίας, ἄγνωστα δὲ τοῖς πλείστοις, τῆς ἀγίας διαπάλης ἡμῶν τῶν Μακεδόνων διδασκάλων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τῆς τρομοκρατίας, κατὰ τῆς ὀργάνωσός σου τότε βουλγαρικῆς προπαγάνδας, ἥτις οὐδενὸς φειδομένη, διεξεδίκαε τὰ ἀπέραντα Μακεδονικὰ ἐδάφη διὰ τοῦ δόλου τῆς τρομοκρατίας, τῆς ὁμοφασίας καὶ τοῦ ἀφθόνως ἀποστελλομένου ἐκ τοῦ Κεντρικοῦ Κομιτάτου Σόφιας χρημάτων.

Καὶ ἡμεῖς αἱ πτωχαὶ διδασκάλισσαι δυνάμεθα νὰ καυχηθῶμεν ὅτι προσεφέραμεν εἰς τὴν πατρίδα κατὰ ὑπέροχον τῶν γυν. κειῶν δυνάμεων μας καὶ ἀκριβῶς κατὰ τὴν κρισιμωτάτην ἔκβασιν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος, ἦτοι κατὰ τὰ ἔτη 1903—1906.

Ἐπιθυμοῦσα καὶ ἐγὼ νὰ προσφέρω τὸν ὀβολόν μου εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος παρακαλῶ νὰ δημοσιεύσητε εἰς τὸ προσεχὲς τεῦχος τοῦ ἀξιολόγου ὑμῶν περιοδικοῦ περιληπτικὴν ἀφήγησιν τῶν γεγονότων κατὰ τὰ εἰρημένα τρία ἔτη ἐν τῇ πόλει Ἐδέσση καὶ περιοχῇ αὐτῆς καὶ συγκεκριμένως τῶν χωρίων Βλαδόβου καὶ Μεσημερίου, αἵτινα λόγῳ τῶν ἐπικαίρων θέσεων τῶν κατέστησαν αἱ κοιτίδες τῶν Κομιτατζήδων καὶ τὸ ὀργανητήριον τῶν κακοβούλων κατὰ τῶν μαρτύρων Ἑλληνομακεδόνων σχεδίων τῶν.

Εἰς τὴν εἰρημένην περιοχὴν, εἶχον τὴν τιμὴν νὰ ἐργάζωμαι ὡς δικασκάλισσα ἐπὶ τρία ἔτη, ἀφ' ἑνὸς μὲν μεταδίδουσα διὰ μέσου τῆς ἐν Ἐδέσση Μητροπόλεως ἐνδιαφερούσας εἰδήσεις, ἀφ' ἑτέρου δ' ἐξυψοῦσα τὸ αἶσθημα τῶν δυστυχῶν κατοίκων, ὅπερ λόγῳ τῶν ἀλλεπαλλήλων διώξεων, δολοφονιῶν καὶ συστηματικῆς ἐξοντώσεως αὐτῶν, εἶχεν ἀρκετὰ μειωθῆ, μὴ διστάζουσα νὰ μεταβαίνω εἰς τὴν σχολὴν μας συνοδευομένη ὑπὸ δεκάδος Τούρκων στρατιωτῶν μὲ ἐφ' ὄπλου λόγχην καὶ τὸ περιστόρφον ὑπὸ μάλης, ἀντὶ τῶν σχολικῶν βιβλίων.

Κατὰ τὴν ἐφήγησίν μου θὰ ἐξιστορήσω γεγονότα, συμβάντα κατὰ τὰ εἰρημένα τρία ἔτη 1903—1906, ἄγνωστα εἰσέσι εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀγῶνος, τὰ ὁποῖα περιέσσω εἰς εἰδικὸν ἡμερολόγιόν μου, τὸ ὁποῖον διεφύλαξα ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ κα-

ΝΙΚ. ΠΥΡΖΑ

Ἡ ΕΓΚΑΤΑΛΕΪΨΙΣ ΤΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

Δημοσιεύομεν εὐχαρίστως τὴν κατωτέρω διατριβὴν τοῦ ἐκ Φλωρίνης κ. Ν. Πύρζα, χρηματίσαντος ὀπλαρχηγοῦ τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος, τιμηθέντος μάλιστα διὰ τῆς φιλίας καὶ τῆς συνεργασίας μετὰ τοῦ Παύλου Μελά εἰς τὸ διαμέρισμα ἐκεῖνο. Ὁ κ. Πύρζα ἀνακινεῖ τόσον δικαίως τὸ ζήτημα, τὸ ὁποῖον μένει ἀκόμη ἐκκρεμές, τῆς ἐγκαταλείψεως ὑπὸ τοῦ Κράτους τῶν ἀγωνιστῶν καὶ τῶν θυμάτων τοῦ Ἀγῶνος.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἐπιθυμοῦμεν νὰ τὸν παρακαλέσωμεν ὅπως μᾶς ἀποστείλῃ πραγματείαν του, διαλαμβάνουσαν γεγονότα τῆς ὀργανώσεως τοῦ

τόπιν ἀλλεπαλλήλων ἐρευνῶν τῶν Τουρκικῶν ἀρχῶν.

Ἐπὶ τούτοις δέξασθε, ἀξιότιμε Κε Διευθυντὰ, τὰ εἰλικρινῆ μου συγχαρητήρια ἐπὶ τῇ λαμπρῷ ἐμπνεύσει τῆς ἐκδόσεως περιοδικοῦ τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος, ὅπερ διὰ τῆς περιουλογοῦ τῶν κυριωτέρων ἱστορικῶν καὶ ἀθηντικοῦ κύρους γεγονότων, μεγάλως θέλει συντελέσει εἰς τὴν συγγραφὴν τῆς ποθητῆς δι' ὅλους τοὺς Μακεδόνας ἱστορίας τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος.

ΑΓΓΕΛΙΚΑ Β. ΜΕΤΑΛΛΙΝΟΥ

Ἐπίτιμον μέλος τῆς Ἐθνικῆς Ὄργανώσεως «Παῦλος Μελάς»

Ἀξιότιμον κ. Πρόεδρον
τοῦ Συλλόγου Μακεδονομάχων
« Παῦλος Μελάς »

Θεσσαλονίκη

Σήμερον, ὅποτε ὁ ὕλισμος ἐξεδίωξε τὴν φιλοπατρίαν, ὅπως διώχνει ὁ μαῦρος κόρακας τὸ ἀηδονιάπότη φωλεά του, τὰ δὲ ἐθνικά μας αἰσθήματα τόσον ἐμαράνθησαν, ἢ Ἐθνικὴ Ὄργανώσις σας «Παῦλος Μελάς» καὶ ἡ ἐκδοσις τοῦ περιοδικοῦ σας «Μακεδονικός Ἀγών» μοὶ ἔφεραν εἰς τὸν τὸν νοῦν τὰ ἐνδοξα ἐκεῖνα χρόνια τῶν Θρακικῶν καὶ Μακεδονικῶν ἀγῶνων, κατὰ τοὺς ὁποίους καὶ ἐγὼ προσέφερα τὰς ἀσθενεῖς ὑπηρεσίας μου εἰς τὸ τμήμα τῆς Ἀδριανουπόλεως μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Ἀγ. Στεφάνου, ὅποτε ὅλη ἡ Ἀνατ. Θράκη ἐκινδύνευσε νὰ ἐκβουλγαρισθῇ. Διὰ τοῦτο πέμπω πρὸς ὑμᾶς τὰ θεριμά μου συγχαρητήρια καὶ σὰς βεβαιῶ ὅτι οὕτω θὰ τονωθῇ τὸ χαλαρωθὲν ἐθνικὸν μας αἶσθημα καὶ θὰ σκιρτήσουν ἐκ χαρᾶς αἱ ψυχαὶ τῶν ἐνδόξως πεσόντων Μακεδονομάχων μας.

Ἐνθυνοῦμαι, κ. Πρόεδρε, τὰ χροσὰ ἐκεῖνα χρόνια καὶ θρηνῶ τὴν ἀποπτᾶσαν νεότητα καὶ τοὺς ἐκλιπόντας ἀγωνι-

ἀγῶνος εἰς τὸ τμήμα ἐκεῖνο καὶ τῆς ἐνόπλου δράσεώς του καὶ μάλιστα τὰ κατὰ τὴν συνεργατίαν του μετὰ τοῦ Π. Μελά. Τὰ γεγονότα ταῦτα ἐκτεθέμενα μετὰ τῆς δεούσης ἱστορικῆς ἀκριβείας ἐγκλείου ἐξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀγῶνος.

* * *

Ἡ ἀποτυχία τῆς ὑπὸ τῆς «Ἐθνικῆς Ἐταιρείας» παρασκευασθείσης ἀνταρσίας τὸ 1896 διὰ τῶν ὀπλαρχηγῶν Μπροῦφα, Τάκη κ. λ. ὠφείλετο ἔνθεν μὲν εἰς τὸ ἀμελέτητον τοῦ ἀ-

στάς τῆς ἐλευθερίας. Οἱ λεβέντηδες ἀπετέλουν τότε τὸ κυκλώπειον ἐθνικὸν τεῖχος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου συνετριβή ἢ βουλγαρικὴ βία, τὴν ὁποῖαν ἐδημιούργησε ἡ ἐπάραιτος ἐκείνη ρωσικὴ συνθήκη. Μία φλόγα ἐφώτιζε τότε τὸ πνεῦμά μας καὶ ἕνας ἥλιος ἐξέστεινε τὴν καρδίαν μας, ἡ ἀκράτητος φιλοπατρία μας καὶ ὁ ἀκαμπτος ἐνθουσιασμός μας. Ἡ φωνὴ μας τότε ἀντήχει εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰς κοιλάδας, ἐνῶ τώρα μετεβλήθη εἰς φωνὴν ἡμιθανάτου. Τὰ ἔτη ἐκύρτωσαν τὴν ράχιν μας, καὶ αἱ δυστυχίαι κατέστησαν πελιδνὴν τὴν ὄψιν μας.

Κύριε Πρόεδρε,

Ἡ τιτανομάχος ἐκείνη γενεά, ἡ ὁποία ἔζησε μετὰ τὴν κλαγγὴν τῶν ὀπλων καὶ μετὰ τὸν καπνὸν τῆς πυρίτιδος, ἡ ὁποία χάριν τῆς πατρίδος ἐκλείσει τὴν θύραν τῆς ἀναπαύσεως καὶ ἠνοιξε τὴν μεγάλην θύραν τῶν στερησῶν, ζητεῖ σήμερον ἀπὸ τὸ Κράτος δικαιοσύνην καὶ ὄχι ἔλεημοσύνην. Αἱ μέχρι τοῦδε κυβερνήσεις ἔδειξαν πρὸς τοὺς Μακεδονομάχους ἀσύγγνωστον μωπίαν. Μᾶς ὠθήσαν εἰς τὸ περιθώριον καὶ μᾶς ἐγκατέλειψαν. Εὐτυχῶς ἡ σημερινὴ Κυβέρνησις τοῦ Ἐλ. Βενιζέλου ἐψηφισεν ὁμοσχεδίων περὶ παροχῆς ἀμοιβῆς εἰς τοὺς ἐπιζήσαντας Μακεδονομάχους. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι τώρα στὰ γράματα θὰ γελᾶσουν τὰ πικραμένα χεῖλη μας καὶ δὲν θὰ πεθάνωμε στὴν ψάθα.

Ἐπιφυλάσσομαι κ. Πρόεδρε, νὰ γράψω ἀργότερα τὰ ἀπάνταστα μαρτύρια, αἵτινα ὑπέστην ὑπὸ τῶν Βουλγάρων (τοῦ βοεβόδα Ζήκωφ) καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων ὡς Γεωργιανὸν Κομιτατζήν ἀπὸ τοῦ 1882 μέχρι τοῦ 1914, ὅποτε ἀπηλάθην ἐξ Ἀδριανουπόλεως ὡς ἐπικίνδυνος εἰς τὸ Κράτος.

Συγχαίρω καὶ πάλιν ὑμᾶς καὶ τὸν Σύλλογόν Σας διὰ τὴν ἐθνικὴν καὶ πατριωτικὴν δρασίαν του.

Προσωπικήν (Δράμας) 29 Ἰουλίου 1929

ΑΣΤΕΡ. ΖΗΚΟΣ

Διευθυντῆς τοῦ σχολείου

γῶνος, ἔνθεν δὲ εἰς τὴν μὴ πλήρη συμμετοχὴν τῶν ἐντοπίων. Δι' ὅσους πλείστοι τῶν ἀγωνιστῶν ἐφανεύθησαν ὑπὸ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, τριάκοντα δὲ φυλακισθέντες ἐν Μοναστηρίῳ ἀφέθησαν εἰς τὰς φυλακὰς εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ὑπὸ τοῦ τότε Ἑλληνοπροξένου Μοναστηρίου κ. Ναπολ. Μπέτσου, ὅφ' οὐ μᾶλλον ἐπολεμήθησαν.

Μετὰ τὸ αἶσχος τοῦ 1897 ὅπως τὸ ὄνομαζεν ὁ ἀείμνηστος Στεφ. Δραγούμης, ἡ Βουλγαρία ἐξεμεταλλεύθη τὴν ἦτταν τοῦ 1897 ποικιλοτρόπως· ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἐγκατέστησε Προξενεῖα ἐν Μοναστηρίῳ καὶ Θεσσαλονίκῃ καὶ ἔλαβεν ἀφθονα ἐκκλησιαστικὰ προνόμια ὑπὲρ τῆς ἐν Κωνσταντινῶν Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας.

Τὰ ὅπλα «Γκρά», τὰ ὅποια εἶχεν συγκεντρώσει ἡ «Ἐθνικὴ Ἐταιρεία» ἐν Λαρίσῃ περιήλθεν εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων καὶ οὗτοι ἀντὶ ἐλαχίστου τιμήματος ἐπώλησαν αὐτά. Τὸ ἐν Σόφια βουλγαρομακεδονικὸν Κομιτάτον δὲν παρέλειψε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀγοράσῃ καὶ διὰ τῶν Τούρκων νὰ μεταφέρει εἰς Μακεδονίαν τὰ ὅπλα, διὰ νὰ ὀργανώσῃ τὴν ψευδεπανάστασιν τοῦ 1903 τῆς 21 Ἰουλίου. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲν παρέλειψε καὶ νὰ δολοφονῇ ἱερεῖς, διδασκάλους καὶ προκρίτους Ἑλλήνας καὶ διὰ τοῦ «Χρόνου» τῶν Παρισίων νὰ παριστάνῃ αὐτοὺς ὡς Βουλγάρους σκοτωμένους ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Ἡ Ἑλλὰς οὕσα τότε ἀνίκανος στρατιωτικῶς, ἐξητλημένη οικονομικῶς, Κράτος μικρὸν, ἀλλὰ μὲ πολλὰς ἐθνικὰς ὑποχρεώσεις εἶχεν ἐστραμμένα τὰ βλέμματά της ἄλλοῦ, πρωτίστως εἰς τὴν Κρήτην. Καίτοι ἡ Κρήτη δὲν διέτρεχε κανένα κίνδυνον, ἀφοῦ εἶχεν ἀνώτατον ἄρχοντα τὸν Γεώργιον, βλαστὸν τῆς Ἑλληνικῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας, ἐπὶ πλεόν δὲ ἐξηρτάτο ἀπὸ τὸ Ἰπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος, σύμβουλον δὲ εἶχε τὸν τέως Γεν. Πρόξενον Θεσσαλονίκης κ. Παπαδικμαντόπουλον. Οἱ Μακεδόνες μόνοι τῶν ἐσκέφθησαν νὰ ἀμυνθῶν.

Τοιαύτην δεσποτικὴν στάσιν ἐτήρει ἡ Τουρκία ἀπέναντι τῆς τότε Ἑλλάδος, ὥστε παρὰ πάντα νόμον καὶ συνθήκας εἶχεν ἐπιβάλλει τὸς Ἑλλήνας ὑπηκόους ἐν Θεσσαλονίκῃ νὰ

πληρῶνουν πρὸς δέκα 20]φραγκα χρυσᾶ ὡς ἐπιτήδευμα (Τιτζαρέτ), δηλ. ὅπως ἐπληρώναμεν καὶ ἡμεῖς οἱ τότε βαγιάδες τοῦ Σουλτὰν Χαμήτ.

Ἀλλὰ μήπως εἰς τὴν Σμύρνην οἱ Ἑλληνες Πρόξενοι δὲν ἐδέχοντο προσβολὰς ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἀστυνόμους;

Μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ κ. Καλομενοπούλου ἐν Βελκαμένη οἱ Τούρκοι στρατιῶται τὸσον εἶχον ἀποθρασυνθῆ, ὥστε μόλις ἤκουσαν Ἑλληνικὴν συμμορίαν εἰς τὸ Μουρίκι (Βλάτσης) πρῶτον ἐφρόντισαν νὰ ἐφοδιασθῶν μὲ σχοινιά νὰ τὴν δέσουν.

Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ σώματος καπετὰν Βέργας (ἀείμνηστος Π. Μάνος λοχαγὸς τότε, τοιοῦτον μάθημα ἔδωκεν εἰς τοὺς Τούρκους, ὥστε ἀπὸ ἓνα λόχον τουρκικοῦ στρατοῦ μόλις ἐγλύτωσαν περὶ τοὺς δέκα διὰ νὰ ὁμολογήσῃν ὅτι οἱ Ἑλληνες βάρουνοισι τὸν στυρόν. Ἄλλ' ἡ μάχη τοῦ Μουρικίου καὶ ἡ καταστροφὴ ἐνὸς λόχου τουρκικοῦ στρατοῦ εἶχε ταράξῃ καὶ ἐκνεύρῃ τὸς ἐν Ἀθήναις κρατοῦντας, διότι θὰ δυσηρεστεῖτο ἡ Ἰψηλὴ Πύλη τοῦ Σταμπούλ, καὶ μέγας πυρετὸς τοὺς εἶχεν καταλάβῃ, διότι δὲν εἶχομεν τότε οὔτε ἓνα λόχον ὀργανωμένον. Τὸ ἐν Ἀθήναις Κομιτάτον τότε, τὸ λεγόμενον «Μακεδονικὸν Κομιτάτον», πυρετωδῶς ἐνήργει καὶ ἔτρεχεν τὴν ὁδὸν Αἰόλου νὰ ἀγοράσῃ ὕφασμα δι' ἐν τάγμα τοῦλάχιστον στρατοῦ

Ὁ ἀείμνηστος Παῦλος Μελάς ὡς ὄνειρόν του τὸ εἶχεν ἐὰν ἤμπορέσῃ τὸ Κράτος νὰ ἔχῃ ἐξήκοντα χιλιάδας στρατοῦ μὲ ὅπλα Μάνλιγγερ διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ κρατήσῃ ὁ στρατὸς ἄμυναν εἰς τὴν Θεσσαλίαν.

Οἱ Στρατιωτικοὶ πασάδες διὰ τὸ παραμικρὸν ζήτημα ἠπειλοῦν ὅτι θὰ κάμουν περίπατον εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἀόπλου κράτους καὶ οἱ ἔμποροι Θεσσαλίας τὴν ἐξεμεταλλεύοντο εἰς βάρος τοῦ γεωργικοῦ πληθυσμοῦ Θεσσαλίας, τρομοκρατοῦντες τὸν λαὸν διὰ τῶν δημοσιευμάτων εἰς τὸν τύπον τοῦ Βόλου, ὅτι ἡ Τουρκία θὰ κάμῃ προέλασιν εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἀντὶ ψυχίων νὰ ἀγοράζουσι τοὺς δημητριακοὺς καρπούς.

Καὶ ὅμως οἱ ἰσχυροὶ τῶν Ἀθηνῶν

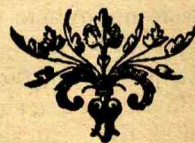
δὲν αὐτὰ τὰ ἐλησμόνησαν καὶ λέγουσι ὅτι δέον νὰ θεωρηθῇ λησμονημένος ὁ Μακεδονικὸς ἀγών, ἀφοῦ τόσα καὶ τόσα γεγονότα παρήλθον καὶ πρέπει αἱ οἰκογένειαι καὶ τὰ ὄρφανὰ τῶν πεσόντων καὶ δολοφονηθέντων ἱερέων, διδασκάλων, προκρίτων καὶ ἀγωνιστῶν Μακεδόνων νὰ πένωνται, οἱ δὲ ἐπιζήσαντες ἀγωνισταὶ οὔτε ἀγοροφύλακος θέσιν νὰ μὴν ἔχουν, διότι θεωροῦν λελυμένον τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα.

Ἐνθυμοῦμαι τὴν «Νέαν Ἡμέραν» ἐκδιδομένην τότε ἐν Τεργέστη, μετὰ τὴν συνάντησιν τῶν δύο Αὐτοκρατορῶν Ἀγγλίας καὶ Ρωσίας εἰς τὸ Ρεβάλ, ἧτις ἐγραφε διὰ τὴν ἐπίλυσιν τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος τὰ ἐξῆς: «Ὅταν εἰδοποίησαν τὸν Βίσμαρκ ὅτι ἐλύθη τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα, τοῖς ἀπήντησεν «ὅταν θὰ νομίζετε ὅτι ἐλύθη τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα τότε θὰ ἀρχίζῃ.»

Μοὶ ἐπιτρέπεται ἡ γνώμη, ὅτι τὸ μόνον ἀρμόδιον εἶναι τὸ Ἰπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, τὸ ὅποιον ἔχει ὑποχρεώσεις νὰ ικανοποιήσῃ τὰ θύματα τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος. Τοῦτο ἔχει τὰ ἀπαιτούμενα στοιχεῖα νὰ συντάξῃ τὴν ἱστορίαν τοῦ σκληροῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος. Ἡ σημερινὴ Ἑλλὰς ἔχει ἐννέα Δισεκατομμύρια προϋπολογισμὸν καὶ οὐχὶ ἐννεήκοντα, ὅπως εἶχε πρότερον καὶ νὰ μὴν ἀφήσῃ τὰ θύματα τοῦ ἀγῶνος εἰς τοὺς δρόμους. Ἄλλως τε ἀρκετὰ γαλόνια πῆραν οἱ τότε ἐξ ἐπαγγέλματος πολεμισταὶ λοχιαί, ἐπιλοχιαί καὶ ἀνθυπολοχαγοί. Ἄλλως μᾶς κάμνει νὰ πιστεύσωμεν τὸ κράτος ὅτι δὲν θέλει νὰ ἀναγνωρίσῃ ἐπισήμως τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα ὡς ἐθνικόν, ἢ ὅτι δὲν θέλει μερικὰ πράγματα νὰ βγοῦν στὸ φανερόν, ἀλλὰ νὰ τὰ σκεπάσῃ ὁ πέπλος τῆς μυστικότητος.

Ἐν Φλωρίνῃ τῆ 21 Ἰουνίου 1929

Μετὰ τιμῆς
Ν. ΠΥΡΖΑΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΒΑΤΑΛΗ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΩΤΑΤΟΝ ΜΑΡΤΥΡΙΚΟΝ ΚΡΟΥΣΟΒΟΝ (ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ)

Ἡ καταστροφή αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὴν Βουλγαρικὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1905

Τὸ Κρούσοβον Β.Δ. τοῦ Μοναστηρίου ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν ἡ ἀκρόρεια τῆς Ἑλληνικῆς μεθορίου καὶ ἡ Ἀκρόπολις τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐκτίσθη περὶ τὰ τέλη τῆς 18ης ἑκατονταετηρίδος, συνψικίσθη δὲ ἀπὸ τοὺς γενναίους καὶ ἐλευθερομανεῖς τῶν ἀκμαζουσῶν τότε κωμοπόλεων Μοσχόπολεως, Γράμμοστκς, Νικολίτσας κλπ. κατοίκους, οἱ ὅποιοι μὴ ἀνεχόμενοι τὰς καταθλιπτικὰς καὶ ἀφορητοὺς πιέσεις τοῦ διαβοήτου τότε τυράννου τῶν Ἰωαννίνων Ἀλῆ πασᾶ κατέφυγον εἰς τὰ ὄρεινὰ καὶ ἀπόκρημνα δασώδη μέρη τοῦ Κρουσόβου διὰ νὰ περισώσῃ τὰ εὐγενῆ διακριτικὰ τῆς φυλῆς μας, τὴν οἰκογενειακὴν τιμὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν.

Οὕτω σὺν τῷ χρόνῳ ἐσχηματίσθη Κοινότης συμπαγῆς καὶ ἀφωσιωμένη εἰς τὰ πάτρια. Οἱ κάτοικοι τῆς νεοῦδρυθείσης ταύτης κωμοπόλεως, ἥτις ἄγνωστον διατὶ προσέλαβε τὸ ὄνομα Κρούσοβον, μὴ δυνάμενοι νὰ ζήσωσι εἰς τὴν πενιχρὰν καὶ ἄγονον ταύτην γῆν, ἥτις μόνον τὴν ἐλευθερίαν καὶ οἰκογενειακὴν τῆς, ὡς εἴπομεν, τιμὴν ἐξησφάλιζεν, οὐχὶ ὅμως καὶ τὴν ὑλικὴν εὐημερίαν, ἐξενιτεύθησαν εἰς διάφορα μέρη, Αἴγυπτον, Ρουμανίαν Κων]πολιν, ἀπομεμακρυσμένα διὰ τὴν τότε ἐποχὴν, ὅπου διὰ τῆς ἀκαμάτου κῦτῶν φιλοπονίας καὶ τοῦ ἐμπορικοῦ τῶν πνεύματος ἀνεδείχθησαν. Ἐἷς τινὰ δὲ μέρη, ὡς εἰς Μοναστήριον, Σκόπεια καὶ Θεσσαλονίκην, συνέρρευσαν κατὰ μάζας καὶ ὁμοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων κατοίκων τῶν πόλεων τούτων συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου, τῆς ἰδρυσιν βιομηχανίας, τὴν προαγωγὴν τῆς Ἐκπαιδεύσεως, εἰς βαθμὸν ἐπιζήλον καὶ ἐν γένει εἰς πᾶσαν ἐθνικὴν κίνησιν καὶ πρόοδον.

Οὐχ ἦττον ὅμως οὐδέποτε τὰ φιλόπονα ταῦτα τέκνα τοῦ Κρουσόβου ἐλησμόνησαν τὴν γενέτειράν των, πρὸς ἣν καὶ λόγῳ τῆς μαγευτικῆς θέσεώς της καὶ τοῦ ὑγιεινοτάτου αὐ-

τῆς κλίματος ἔτρεφον ἀγάπην καὶ ἀφωσίωσιν μέχρι λατρείας. Ἀπέστειλλον ὀθενουχὰ ἐκτῆς ξένης χρηματα πρὸς συντήρησιν τῶν οἰκογενειῶν των, τὰς ὁποίας ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ συγκατένευον νὰ παραλάβωσι μεθ' ἑαυτῶν καὶ οὕτω ἡ κατ' ἀρχὰς στερουμένη πόρων ὑλικῶν σφριγῶσα αὐτὴ Κοινότης ἤρχισεν ἤδη ν' ἀκμάζῃ καὶ νὰ εὐημερῇ, διότι οἱ διαμείναντες κάτοικοι ἐτράπησαν εἰς πλεῖστα βιοποριστικὰ ἔργα, ἰδρυσαν διάφορα προσδοφόρα καταστήματα καὶ ἐργοστάσια καὶ μικρὰ κέντρα ἀναψυχῆς, ὥστε τὸ Κρούσοβον κατέστη σπουδαῖον κέντρον ἐμπορίου καὶ συναλλαγῆς μετὰ τῶν εἰς εὐρείαν ἀκτίνα περιχώρων χωρίων, ἅτινα ἀντήλλασσον τὰ γεωργικὰ των προϊόντα ἐρχομένων τῶν κατοίκων δις τῆς ἑβδομάδος εἰς τὸ Κρούσοβον.

Οἱ δὲ εἰς τὴν ξένην ἐργαζόμενοι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπισκέπτοντο τὴν πατρίδα συναποκομίζοντες ἀφθόνους τοὺς καρπούς τῆς ἐργασίας των· δαπανῶντες δὲ ἀφειδῶς προσέδιδον καθ' ὅλην τὴν εἰς τὴν πατρίδα των διαμονὴν ὄψιν ἐορτάσιμον.

Οἱ Κρουσοδίται ἔχοντες ἔμφυτον τὴν φιλομουσίαν των πρώτιστον αὐτῶν καθῆκον ἐθεώρησαν νὰ προικίσωσι τὴν πατρίδα των μὲ περικαλλῆ ἐκπαιδευτήρια, εἰς τὰ ὁποῖα ἐμορφώνοντο ἐπαρκῶς τὰ τέκνα των, διότι ἐλειτούργουν ἑλληνικὰ σχολεῖα μὲ μίαν ἐνίοτε δὲ καὶ μὲ δύο γυμνασιακὰς τάξεις κατὰ σύστημα τοῦ τετραξίου Γυμνασίου.

Ἡ τοιαύτη πνευματικὴ μόρφωσις τῶν κατοίκων, ἥτις κατὰ μέγα μέρος ὑπῆρξεν ἐθνικὴ, πατριωτικὴ καὶ προπαρασκευαστικὴ διὰ τὴν ὄνειροπολουμένην ἐλευθερίαν, ἐγέννησε καὶ ἐξέθρεψε τοὺς γρανιτώδεις καὶ ἐνθουσιώδεις ἐκείνους χαρακτήρας, οἵτινες διὰ μέσου τῆς σκληρᾶς δουλείας καὶ τοῦ σκότους διέσωσαν ὡς ἱεράν παρακαταθήκην ἄσβεστον τὸ πῦρ τῆς ἐλευ-

θερίας, ἀκοίμητον τὸ πνεῦμα τῆς ἀναγεννηθῆσεως καὶ ἀκμαῖον τὸ ἐθνικὸν φρόνημα. Εἶνε λοιπὸν πολὺ εὐκολὸν νὰ ἐννοήσῃ τις ὅτι μετὰ ταύτην προπαρασκευῆν τῆς γενναίας Ἑλληνικῆς ψυχῆς ποῖα θαύματα ἐπετέλεσεν ἡ Κοινότης Κρουσόβου κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἐπέστη ἡ ἱερά ἐκείνη στιγμή τῆς ἐθνικῆς ἀναγεννήσεως.

Εἰς τὸ Κρούσοβον, πλὴν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος, ἥτις λόγῳ τοῦ ὄγκου, τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς πνευματικῆς μορφώσεως κατεῖχε τὰ πρωτεῖα, ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι ἐθνικότητες ἐν ἐλαχίστῃ μειοψηφίᾳ, ὡς ἡ Βουλγαρικὴ, ἡ Ρουμανικὴ καὶ ἡ Σερβικὴ, ἀνάξια λόγου αἱ δύο τελευταῖαι.

Καὶ ἡ μὲν Ἑλληνικὴ Κοινότης συνεκεντροῦτο εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν πόλιν ἐπηρεάζουσα τὰ βουλγαρόφωνα περιχώρα διὰ τῆς ὑλικῆς τῆς ἀκμῆς, διότι οἱ περισσότεροι τῶν Ἑλλήνων κατοίκων ἀφοῦ ἐπλούτισαν ἔξω καὶ ἐγκατεστάθησαν ὀριστικῶς ἐν τῇ πατρίδι των ἠγόρασαν πολυάριθμα καὶ ἐκτεταμένα ἀγροτικὰ κτήματα [τσιφλίκια], εἰς τὰ ὁποῖα ἀπησχόλουν ὡς καλλιεργητὰς ἀκτήμονας κολλήγους Βουλγάρους, μεθ' ὧν διειμοιράζοντο ἐξ ἴσου τὰ προϊόντα.

Τούναντίον ἡ Βουλγαρικὴ Κοινότης, ἂν καὶ ἐν συγκρίσει πολὺ μικρότερα, καὶ εἰς πλοῦτον καὶ ἀνάπτυξιν ὑποδεεστέρα πολὺ, ἐνισχύετο διὰ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ ὄγκου τῆς ἐνδοχώρας λόγῳ πρὸ πάντων τῆς ὁμοιογλωσσίας.

Καὶ ὅμως ὅταν ἐπέστη ἡ ὥρα τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης ἡ πανταχόθεν περιζωσμένη καὶ ὑπὸ ἐχθρῶν περισφιγγομένη ἀξιοθαύμαστος Ἑλληνικὴ Κοινότης ἐπετέλεσε θαύματα ἀνδρείας, φιλοπατρίας καὶ ἡρωϊκῆς αὐτοθυσίας.

(Συνέχεια εἰς τὸ ἐπόμενον τεῦχος)

ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΡΑΝΤΟΥΝΑΣ

Δημοσιεύοντες τὴν ἀνωτέρω εἰκόνα τοῦ ἀειμνήστου ἥρωος τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος Χριστοῦ Πραντούνα (ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον καπέταν Καψάλης) συνοδούμενον αὐτὴν μὲ σύντομον βιογραφίαν του καὶ γενικὰς τινὰς γραμμὰς περὶ τῆς δράσεώς του, τὰς ὁποίας μετέδωκεν ὑμεῖς εἰς τῶν συμπολεμιστῶν του, ἀποτελοῦσας λαμπρὰς σελίδας τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος.

* * *

Ὁ Χρῆστος Πραντούνας (καπέταν Καψάλης) ἦτο ἀνθυπίαρχος τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Ἐπεσε μαχόμενος κατὰ τῶν Βουλγάρων τὴν 21ην Ἀπριλίου 1906 ἐντὸς τῆς λίμνης τῶν Γενιτσῶν, πυροβολῶν κατ' αὐτῶν λυσσῶδως, ὅποτε ἐξ ἀποστάσεως ἐπὶ μὲν ἑπτὰ βημάτων ἐπλήγη εἰς τὸ μέτωπον θανασίμως. Οἱ λοιποὶ ἄνδρες του ἀνὰ εἰς ἡ δὺο ἐντὸς λιμναίων λέμβων (μονόξυλα ἢ πλάσβες) ἠκολούθουν. Ὁ ὑπαρχηγός του, λοχίας τότε τοῦ ἰππικοῦ καὶ ἤδη ἀντισυνταγματάρχης Ταμβάκης, τὸν ἠκολούθει εἰς ἀπόστασιν 15—20 βημάτων βάλλων καὶ οὗτος πρηνής. Οἱ Βούλγαροι περὶ τοὺς 200, ἦτοι ἐπταπλάσιοι τῶν ἡμετέρων, ἠμύνοντο ἐντὸς ὀχυρῶν καλυμμάτων καὶ χαρακωμάτων διὰ σφοδροῦ πυρὸς ὀπισθεν πυκνοτάτων καλαμώνων τῆς λίμνης τῶν Γενιτσῶν, ἀφανεῖς καὶ ἀθέα-

τοι. Ὁ Πραντούνας μόνις τοὺς ἀντελήφθη αἰφνιδιαστικῶς βάλλοντας κατὰ τῆς ομάδος του καὶ ὀδηγῶν αὐτὴν τοὺς ἐπλησίασε καὶ τοὺς εἶδε βάλλοντας ἐκ μικρᾶς ἀποστάσεως. Ἡ λίμνη Γενιτσῶν, ὡς γνωστὸν, διασχίζεται ὑπὸ πυκνοτάτων καὶ ἀβάτων καλαμώνων, ποῦ δὲ ὑπὸ ἀραιῶν τοιούτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων σχηματίζονται καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις εὐρεῖαι ἢ στεναί, ἀφανεῖς ἢ μὴ, διώρυγες, ἢ καὶ ἐλεύθεραι μεγάλα ὕγρα ἐπιφάνια.

Ὁ Πραντούνας ἔπεσε νεώτατος εἰς ἡλικίαν 33 ἐτῶν. Τὸ ἥρωικὸν αἷμά του ἔβαψε τὸ θολὸν ὕδωρ τῆς λίμνης Γενιτσῶν, τὸ ὁποῖον ἐπότισε τὸ δένδρον τῆς ἐλευθερίας τῆς Μακεδονίας. Οἱ σύντροφοὶ του ἐκμανέντες ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν, τὸν ὁποῖον ἐλάτρευον, ἐπέπεσαν ὡς λέοντες κατὰ τῶν 215 Βουλγάρων καὶ κατέσφαξαν ἅπαντας.

Τὸ πτώμα τοῦ Πραντούνα τὴν ἐπομένην νύκτα (22ην Ἀπριλίου 1906) ἐτάφη ὑπὸ τῶν συντρόφων του ἔξω τῆς λίμνης Γενιτσῶν καὶ πρὸς τὸ νοτίως κείμενον μικρὸν χωρίον Νεοχώρι. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγης ἡμέρας μαθόντες οἱ Μακεδονομάχοι ὅτι οἱ Βούλγαροι μένεα πνέοντες καὶ κατὰ τοῦ νεκροῦ ἡ-

δη Πραντούνα, ὁ ὁποῖος ἐξεδικήθη τόσας αὐτῶν κακουργίας ἐναντίον τῶν ἑλλήνων τῆς Μακεδονίας, ἤθελον νὰ σκυλεύσωσι τὸ πτώμα αὐτοῦ τὸ μετεκόμισαν ἐν καιρῷ νυκτὸς καὶ τὸ ἔθαψαν εἰς ἓν ἐρημοκλήσιον πλησίον τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ τοῦ Γιδᾶ καὶ ἔθεσαν ἀντὶ σταυροῦ διὰ νὰ μὴ ἀνακαλυφθῇ ζεύγλαις ἀροτριόντων βοῶν. Εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἀνεῦρον τὰ ὀστέα του ὁ ἀδελφός του Ἀντώνιος Πραντούνας ἀποστρατος νῦν ἀντιστράτηγος καὶ πρῶην βουλευτῆς Νάξου, καὶ ὁ ἀποθανὼν πρὸ ὀλίγων μηνῶν ἀπόστρατος συνταγματάρχης Μιχαήλ, τὰ μετέφερον εἰς Ἀθήνας καὶ τὰ ἔθαψαν εἰς τὸ Ἀ. νεκροταφεῖον Ἀθηνῶν.

Ἡ δρᾶσις τοῦ Πραντούνα κατὰ τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα ὑπῆρξεν ἀξιοθαύμαστος, ἀξία μιμήσεως καὶ ἀξία τῆς ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης.

Καὶ πρῶτον ἡ πατρίς του Νάξος ὀφείλει νὰ ἀνεγείρῃ πρὸς τιμὴν του μνημεῖον πρὸς παραδειγματισμὸν τῶν νεωτέρων γενεῶν. Ἀλλὰ καὶ ὁ δῆμος Ἀθηναίων ἔχει ἱερὰν ὑποχρέωσιν παρὰ τὸ μνημεῖον τοῦ Παύλου Μελά, διότι ἦτο δημότης Ἀθηνῶν, νὰ ἀνεγείρῃ ὅμοιον μνημεῖον. Ἀλλὰ καὶ ἡ πόλις Γενιτσῶν ἔχει ἐπίσης καθήκον νὰ ἐγείρῃ ἀναμνηστικὴν αὐτοῦ στήλην, εἰς τὴν θέσιν τοῦ τάφου του.

Ἡ Θεσσαλονίκη εὐτυχῶς ἐτίμησεν ἐαυτὴν ὀνομάσασα μίαν ὀδὸν τῆς μετὰ τὸ ὄνομά του.

Καὶ μίαν ἀκόμη λεπτομέρεια, ἀποδεικνύουσα διὰ μίαν ἀκόμη φοράν πόσον οἱ ἐπιζῶντες εἰμεθα ἐπιλήσμονες καὶ ἀγνώμονες πρὸς τοὺς ὑπὲρ τῆς τιμῆς καὶ τῆς δόξης τῆς Πατρίδος ἀποθνήσκοντας.

Ἡ ἀδελφὴ τοῦ Χρ. Πραντούνα διὰ πολλῶν οἰκονομιῶν καὶ συνδρομῆς τῶν ἀδελφῶν τῆς ἦλθεν εἰς Μακεδονίαν πρὸς 21)2 ἐτῶν καὶ παρέλαβε τὰ ὀστέα τοῦ ἥρωος καὶ μετεκόμισεν εἰς Ἀθήνας αἰτήσασα παρὰ τοῦ Δήμου Ἀθηναίων τὴν ταφὴν αὐτῶν εἰς ἐπὶ τούτῳ δωρεὰν ἀνεγερθησόμενον μνημεῖον καὶ εἰς τιμητικὴν θέσιν τοῦ νεκροταφείου, ὡς ὤρισεν τὸ ψήφισμα τοῦ Δήμου Ἀθηναίων. Ἀλλ' ὁ δῆμος ἠρνήθη καὶ ἠθέτησε τὸ ψήφισμα καὶ ἔδωκε θέσιν πλησίον κοινῶν μνημείων. Διὰ τοῦτο ἠναγκάσθη ἡ ἀδελφὴ τοῦ ἥρωος νὰ φυλάξῃ τὰ ὀστέα του ἐπὶ ἓν ἔτος ἐντὸς τοῦ δωματίου τῆς. Ἦδη εἶναι τοποθετημένα ἐντὸς μικρᾶς

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΙΑΤΡΟΥ

Διευθυντοῦ τοῦ Σχολείου Σαχού

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΓΡΕΒΕΝΩΝ ΤΟΥ 1854

Ἡ Μακεδονία δὲν ἔπαυσε ἀγωνιζομένη καὶ εἰς παλαιότερους τοῦ τελευταίου Μακεδονικοῦ ἀγῶνος καιρούς.

Οἱ Μακεδόνες καὶ πρὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος καὶ μετ' αὐτὴν δὲν ἔπαυσαν ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τῆς ἀποτινάξεως πρῶτον τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ καὶ τῆς ἐνώσεως τῆς Μακεδονίας μετὰ τῆς Μητρὸς τῆς.

Πολλάκις κατ' ἐποχὰς διαφόρους ἐγένοντο εἰς διάφορα μέρη τῆς Μακεδονίας ἐπαναστάσεις, οἷον ἐν Χαλκιδικῇ, Ναούσῃ, Σιατίστῃ, Ὀλύμπῳ, Γρεβενοῖς καὶ ἀλαχού, αἱ ὁποῖαι ἐν τῇ γενέσει των ταχέως ἐσβύνοντο, καθότι δυστυχῶς δὲν εὐρισκόν τὴν δέουσαν ἐνίσχυσιν ἐκ τοῦ ἐλευθέρου Κράτους. Ἀλλὰ τὰ ἀποτελέσματα ἀπέβαινον πολλάκις ὀδυνηρά. Δηρώσεις, σφαγαί, ἀτιμώσεις, διασπαγαί, πυρπολήσεις, ἐξιλαμίσεις, ἐξοραὶ κλπ.

Παρ' ὅλα ὅμως ταῦτα καὶ πάλιν οἱ Μακεδόνες ἔχοντες πάντοτε ὑπ' ὄψιν τὴν Μεγάλην Ἰδέαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἄσβεστον τὸν πόθον τῆς Ἐλευθερίας δὲν ἐπιθήθησαν, ἀλλ' ἐξηκολούθησαν ἀγωνιζόμενοι καὶ ὑπεκκαίοντες τὸν ἐνθουσιασμόν των γενναίων παλληκαριῶν, τρέφοντες τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ ἔλθῃ ἡμέρα, καθ' ἣν τὸ κῆμα θὰ συντρίψῃ τὸν βράχον, ὅπως καὶ ἐγένετο.

Οἱ γεροντότεροι, ἀλλὰ καὶ οἱ νεότεροι ἐκ παραδόσεως, δὲν ἐλησμόνησαν τὴν καταστροφὴν καὶ ἐρήμωσιν τῆς Ναούσης, τῆς ὁποίας αἱ μητέρες ἐθρήνησαν τὴν σφαγὴν των τέκνων των, τὰ ὁποῖα ἰδίως ὀφθαλμοῖς εἶδον σφαιζόμενα ὡς ἀρνία ὑπὸ των Τούρκων.

Οἱ ἄνδρες εἶδον τὰς συζύγους καὶ τὰς θυγατέρας των ν' ἀρπάζωνται καὶ νὰ ἀγωνταὶ διὰ τῆς βίας εἰς ἀτιμωσιν καὶ ἐξισλαομισμόν.

Ἡ καταπροφὴ καὶ ἡ ἐρήμωσις των Γρεβενῶν καὶ των χωρίων τῆς περιφερείας ἐκείνης ἔγραψαν ἐνδοξὸν σελίδα τῆς ἱστορίας τῆς Μακεδονίας, συνδεομένην μετὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ τοὺς ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους διεξήγαγον τὰ γενναῖα παλληκάρια ὑπὸ των ἡρωϊκῶν ἀρχηγῶν καπετὰν Ζιάκων τῷ 1854.

ἐκκλησίας τοῦ βου στρατιωτικοῦ νοσοκομείου, τὴν ὁποίαν ἀνήγειραν δι' ἐράνων διάφοροι κυρίαι των Ἀθηνῶν, αἱ ἀδελφαὶ τοῦ ἠρωῶς Μακεδονομάχου καὶ ἡ πρωτοβουλία τῆς τότε ἀρχινοσοκόμου δ)δος Ἀθηνῶν Καραούλη.

Ὁ Ζιάκας κατήγετο ἀπὸ τὸ χωρίον Τίσιτα (μῖαν ὥραν ἀπέχον τοῦ Σηπλαιίου των Γρεβενῶν). Ἀνεδείχθη τόσον γενναῖος καὶ ἀτρόμητος, ὥστε εἶχε ταπεινώσῃ τοὺς θρασεῖς καὶ ἀγρίους τότε Ἀρβανίτας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὑπέφερον ὅλη ἐκείνη ἡ περιφέρεια, δια τοῦτο ὠνομάσθη ἀπὸ αὐτοὺς καπετὰν Τότσικαν καὶ ἔμεινε παρομιώδης ὁ φόβος, τὸν ὁποῖον ἐνέπνευσεν εἰς αὐτοὺς. Ἐμεινεν ἡ ἄλβανικὴ φράσις «Ἐρνε Τότσικα». «Ἐρχεται Τότσικας».

Ὁ Ζιάκας μεταβὰς εἰς τὰ Ἀγραφα ἐξέλεξεν ὀλίγους ἄνδρας καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Γρεβενά, ὁπόθεν συμπαρέλαβε καὶ ἄλλους γενναίους πολεμιστὰς ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Μακεδονίας. Μετὰ τὸ οὕτω καταρτισθὲν σῶμά του ἐτόλμησε νὰ κηρύξῃ ἐπανάστασιν κατὰ τῆς πανισχύρου τότε τουρκικῆς αὐτοκρατορίας.

Χρηματίας διδάσκαλος Γρεβενῶν συνέλεξε πολλὰς λεπτομερείας τῆς ἐπαναστάσεως ἐκείνης παρὰ των ἐπιζώντων ἀκόμη πρὸ ὀλίγων ἐτῶν γερόντων, οἱ ὁποῖοι συμμετέσχον αὐτῆς. Τοιοῦτοι ἦσαν ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς Σηπλαιίου Ἰωαννίκιος, ὁ ὑλοτόμος Γερωσιούλας, ὁ κτηνοτρόφος Νικ. Παμπρίτσας κάτοικος Σηπλαιίου.

Ἡ ἐπανάστασις ἐκείνη διεξήχθη ὡς ἑξῆς :

Περισυνέλεξαν τὰ γυναικόπαιδα των πέσει χωρίων καὶ ἐξησφάλισαν ἐντὸς τοῦ σωζομένου φρουρίου τοῦ Σηπλαιίου μετὰ ἀρκετὰ τροφίμα.

Ἐκτραγείσης τῆς ἐπαναστάσεως ἐπόμενον ἦτο νὰ ὀρμήσωσιν ἀμέσως ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τουρκικὰ στίφη πρὸς καταστολὴν αὐτῆς. Συνεκροτήθησαν πεισματώδεις μάχαι πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας, οἱ ὁποῖοι μὴ λαμβάνοντες τὴν ἦν ἀνέμενον βοήθειαν παρ' ἄλλων καπεταναίων τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος, ἠναγκάσθησαν νὰ ὀχυρωθῶσιν ἐντὸς τοῦ φρουρίου τοῦ Σηπλαιίου, ἐκ τοῦ ὁποῖου λυσσωδῶς ἐμάχοντο.

Ἄλλ' ἐπὶ τέλος ἐξαντληθέντες καὶ μείναντες χωρὶς φυσίγγια ἤρχισαν νὰ ὑποχωρῶσιν ἀνερχόμενοι πρὸς τὰ ὑψηλά καὶ ἀπόκρημα μέρη των ὄρειων ἐκείνων τοποθεσιῶν.

Ἐξ αὐτῶν ἐξηκολούθουν νὰ μάχωνται καὶ κατώρθωσαν πρὸς στιγμὴν νὰ τρέψωσιν εἰς φυγὴν τοὺς Τούρκους. Τοῦτο δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διαρκέσῃ καὶ νὰ φέρῃ τὴν τελικὴν νίκην. Κατώρθωσαν ὅμως νὰ περισωθῶσιν ὡς νηκηταὶ προσωρινῶς καὶ νὰ περισώσωσι καὶ τὰ γυναικόπαιδα ἀπὸ τὴν σφαγὴν καὶ τὴν ἀτίμωσιν.

Βλέποντες ὅμως ἐν τέλει ὀρεῖαν θὰ ἐξηκολούθει ἡ ἐπανάστασις θὰ ἐγένετο μεγάλη καταστροφὴ εἰς τὸν τόπον των, διότι οἱ Τούρκοι ἐξαγριωθέντες ἔπνεον ἐκδίκησιν, τὴν ὁποίαν ἐγνώριζον πόσον σκληρὰν ἀνέμενον, ἠναγκάσθησαν διὰ τοῦτο νὰ φύγωσιν ἐν καιρῷ νυκτὸς καὶ νὰ καταφύγωσιν εἰς τὰ ὄρενα καὶ ἀπόρσιτα τῆς Θεσσαλίας Ἀγραφα, ὅπου καὶ διέμειναν μετὰ των οἰκογενειῶν των μέχρι τῆς χορηγίσεως ἐκ μέρους τοῦ Σουλτάνου ἀμνηστίας, ὅτε ἐπανῆλθον εἰς τὰς ἐστίας των καὶ ἐπεδόθησαν εἰς τὰ εἰρηνικά των ἔργα, τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν.

Τὴν γενναϊότητα τοῦ καπετὰν Ζιάκα καὶ των ἐπαναστατῶν των Γρεβενῶν ἀπηθανάτισε καὶ ἡ λαϊκὴ μούσα εἰς τὸ γνωστὸν ἡρωϊκὸν τῆς Μακεδονίας ἄσμα.

Ἐσεῖς βουνὰ τῆς Ρούμελης
καὶ βράχοι τοῦ Μετσόβου
λίγο γιὰ χαμηλώσετε
δυὸ τουφεκούλες τόπο
γιὰ νὰ φανῇ Ζιάκας στὰ Γρεβενά
κ' αὐτὸ τὸ Μέγα Σπήλαιον
ποῦ πολεμοῦν Ζιάκας κ' οἱ Ἕλληνες
μετὰ τὸ νιζὰμ ἀσκέρι
πέφτουν τὰ τόπια σὰν βροχὴ
γκιουλέδες σὰν χαλάζι
κ' αὐτὰ τὰ λιανοτούφεκα
σὰν τὴ ψιλὴ βροχοῦλα.

Ἀθανάσιος Ἰατροῦ
Διευθυντῆς Σχολείου Σαχού

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΛΛΙΟΣ

Ἄρχηγός τῶν Ἑλληνικῶν Σωμάτων
κατὰ τὸ ἔτος 1905, νυν ἀπόστρατος
Ἄντ)ρχης Στέφανος Δούκας

ΔΡΑΣΙΣ

ΤΟΥ ΥΠ' ΑΥΤΟΝ ἈΝΤΑΡΤΙΚΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΕΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

— ΥΠΟ —

ΤΟΥ ἈΝΤ)ΡΧΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΑΚΡΙΒΟΥ

ὑπηρετήσαντος εἰς τὸ Σώμα του καὶ διατελέσαντος γραμματέως αὐτοῦ.

(Ἐκ τῶν ἐπίσημων ἡμερολογίων καὶ τῶν σχετικῶν ἐκθέσεων τοῦ Σώματος)

Με πολλὴν εὐχαρίστησιν δημοσιεύομεν τὰς κατωτέρω πολυτίμους λεπτομερείας σελίδων τοῦ Μακεδονικοῦ ἐγῶνος τοῦ φίλου ἀντι)ρχου κ. Ἀκρίβου μετὰ τὴν ἡμερολογιακὴν τάξιν ἐκτιθεμένας καὶ ἐκφράζομεν αὐτῷ θερμὰς εὐχαριστίας.

Α'. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ

Δεκέμβριος 1904—Μάρτιος 1905
Κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1904 ὁ τότε ὑπολοχαγὸς τοῦ Πεζικοῦ Δούκας Στέφανος ἐκλήθη εἰς Ἀθήνας ὑπὸ τοῦ Μακεδονικοῦ κοιμητῆτος καὶ ἀνετέθη, αὐτῷ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Στέφανος Μάλλιος

ὁ καταρτισμὸς σώματος προωρισμένου νὰ δράσῃ κατὰ τῶν Βουλγάρων ἐν τῇ περιφερείᾳ Βοδενῶν μετὰ ὑπαρχηγούς τοὺς Ἀνθυπιάρχους Π. Κλεῖτον ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Π. Δίμπρας καὶ Φλώτιαν Πηγεῶνα ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Φλώτας Λιούπος.

Τὴν δὲ 18ην Δεκεμβρίου 1904 ὑπεγράφη καὶ ὁ σχετικὸς διορισμὸς τοῦ ἔχων οὕτω.

Μακεδονικὸν Κοιμητῆτος

Ἐν ὀνόματι τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ
καὶ τῆς Πατρίδος

Πρὸς

Τὸν Ἄρχηγὸν τῆς ἐπαρχίας Βοδενῶν κ. Στέφανον Μάλλιον

Ἀποδεχθέντες εὐγνωμόνως τὴν πρόθυμον ὑμῶν προσφορὰν ὅπως μετὰσχῆτε τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ ἀγῶνος πρὸς ἀμυναν τῶν ὁμοφύλων σᾶς διορίζομεν ἀρχηγὸν τῆς ἐπαρχίας Βοδενῶν μετὰ ὑπαρχηγούς τοὺς π.κ. Πάνον Δίμπραν καὶ Φλώταν Λιούπον.

Μέχρις οὗ δὲ ὁ καιρὸς σᾶς ἐπιτρέψῃ νὰ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς δικαιοδοσίας σας θ' ἀποτελήτε ἀνεξάρτητον σῶμα καὶ θέλετε ἐνιχύσει τὰ ἐν Καστοριά καὶ Φλωρίνῃ Ἑλληνικὰ Σώματα, συνοργαζόμενοι ἀδελφικῶς μετὰ τοῦ ἐνεὶ ἀρχηγοῦ Βάρδα καὶ ὑπαρχηγοῦ Ρούβα.

Εἰς τὸν πατριωτισμὸν, τὴν γενναϊότητά σας καὶ εὐφυίαν σας ἐπαφίμεν τὴν ἐν ταῖς λεπτομερείαις ἀκριβῆ ἐκτελέσειν τῆς ἐντολῆς ταύτης καὶ σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ λάβῃτε γνῶσιν ὑμεῖς καὶ οἱ μετ' ὑμῶν ἐξερχόμενοι ὑπαρχηγοὶ τῶν συνειμμένων ὁδηγῶν ἐν ὀνόματι τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου τοῦ Μακεδονικοῦ κοιμητῆτος.

Τῆ 18 Δεκεμβρίου 1904 (Τ.Σ.)
Δ. Καλαποθάκης.

Αἱ σπουδαιότεραι τῶν δοθειῶν τῶ ἀρχηγῶ ὁδηγῶν ἦσαν.

1) Νὰ διαλυθῶν πᾶσαι αἱ Βουλγαρικαὶ ἐπιτροπαὶ τοῦ κοιμητῆτος εἰς τὰ διάφορα χωρία διὰ παντός μέσου καὶ νὰ συστηθῶσιν Ἑλληνικαί.

2) Ἐπειδὴ πᾶν κίνημα καὶ πᾶσα ἐπιχείρησις πρέπει νὰ ἔχῃ χαρακτῆρα γενεθίου Μακεδονικὸν δέον νὰ γίνῃ ἤδη προκαταρκτικὴ ἐργασία πρὸς συγκρότησιν κατὰ τὴν ἀνοιξὴν ὁμάδων ἀποτελουμένων κατὰ τὰ δύο τρίτα ἐκ Μακεδόνων.

3) Νὰ γίνῃται τακτικὸν κήρυγμα πατριωτισμοῦ, αὐτοπαρητήσεως καὶ ἀγάπης πρὸς τὴν κοινὴν μητέρα, νὰ ἐξαίρεται τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

4) Νὰ μὴ ἀποκρούηται ἡ ἰδέα πιθανοῦ κινήματος ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, ἀλλ' ὅτι πρέπει νὰ καθαρισθῇ πρῶτον ὁ τόπος ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους.

5) Οἰοσδήποτε ἐκ τῶν ἀποτελούντων

τάς ομάδας ἐάν παροβῆ τὴν αὐστηρὰν ἀρχὴν τοῦ σεβασμοῦ τῆς τιμῆς καὶ τῆς περικοπῆς τῶν κατοίκων ἐν γένει ἢ παράσχη ἀφορομὴν βλάβης εἰς τὸ ἔθνικόν συμφέρον τιμωρεῖται αὐστηρῶς, ἢ ἀποπέμπεται εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἢ ἀποκηρύσσεται καὶ στερεῖται τοῦ μισθοῦ του.

6) Αἱ πρῶται καὶ κύριαι ἐπιχειρήσεις τῶν σωμάτων ἐν Μακεδονίᾳ δέον νὰ ἀποβλέπωσιν εἰς τὴν τιμωρίαν τῶν Βουλγάρων δολοφόνων καὶ τῶν τυχόν ἐπικινδύνων καὶ ὑπόπτων, τὴν ἀποδιώξιν τῶν Βουλγάρων διδασκάλων καὶ ἱερέων καὶ τὴν ἐγκατάστασιν Ἑλλήνων. Τοῦτο θ' ἀποτελεῖ τὸ κύριον ἔργον τῶν ἑλληνικῶν σωμάτων, τὴν καθημερινὴν οὕτως εἰπεῖν, ἀχοχολίαν αὐτῶν.

7) Πράξεις δυνάμεναι νὰ προκαλέσωσι πάταγον ἐν Εὐρώπῃ ἢ νὰ προξενήσωσιν ἀγαθήτησιν ἢ φρικῆν, ὡς αἱ ἀθροῖαι σφαγαὶ καὶ αἱ πυρπολύσεις ὀλοκλήρων χωρίων, δέον ν' ἀποφεύγονται αὐστηρῶς, ἐκτὸς τῶν περιστάσεων ἐκείνων, καθ' αἷς θὰ θεωρηθῶσιν ταῦτα ἀναγκαῖα πρὸς παραδειγματικὴν ἀντεκδίκησιν.

8) Ἀμύνησθαι ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικῶν πληθυσμῶν, προστατεύειν αὐτοὺς, ἐπανιφέρειν αὐτοὺς εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, ἐάν ἀπεσπάρθησαν αὐτῆς ἢ μένωσιν εἰς τὸ σχῆμα διὰ τῆς βίας καὶ παρὰ τὴν συνείδησίν των, τιμωρεῖν τοὺς προδότας, τοὺς δολοφόνους καὶ τοὺς ληστές, ὡς καὶ τοὺς πράκτορας αὐτῶν εἰς τὰ διάφορα χωρᾶ, ἰδοὺ τὸ γενικὸν πρόγραμμα τῆς ἐργασίας. Ἡ Ἑλληνικὴ Μακεδονία θεωρεῖ τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνιζομένους ἄνδρας ὡς τὸν πολῦτιμον σπόρον, ὅστις θ' ἀποδόσῃ ἄφθονον τὸν καρπὸν εἰς τὸ ἔθνος.

Μετὰ τὸν διορισμὸν τοῦ ὀρχηγῶς βοηθούμενος ὑπὸ τῶν ὑπαρχηγῶν του καὶ τῶν δηλωσάντων συμμετοχὴν εἰς τὸν ἀγῶνα τότε ὑπαξιωματικῶν Παπαϊωάννου Γ. Ποζιοπούλου Φ. Ἀκριβοῦ Στεφ. Μαλεῦρη Π. Κυρηνιάου Φ. Καρφῆ Ἰωάννου καὶ Σταύρου Π. ἐπεδόθη εἰς τὸν καταρτισμὸν τοῦ σώματος, δι' ὃν πλείστα ὄσα δυσχέρεια παρουσιάσθησαν, καθόσον ἔδει τὸ σῶμα ν' ἀποτελεῖται ἀπὸ ἄτομα ἠθικὰ καὶ ἀφροσιωμένα εἰς τὸν ἀγῶνα ἀφ' ἑνός, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἔμπειρα καὶ κατὰλληλα διὰ τοιοῦτου εἴδους ἀγῶνας.

Ἐντὸς τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου ἡ δύναμις τοῦ σώματος εἶχε συμπληρωθῆ δι' ἐπιλογῆς τῶν καταλληλοτέρων κατὰ τὸ δυνατόν ὁπαδῶν, λόγῳ ὅμως τοῦ βαρυτάτου τότε χειμῶνος καὶ τῶν πολλῶν χιόνων μόλις κατὰ τὴν 3ην Μαρτίου 1905 κατέστη δυνατὴ ἡ συγκέντρωσις τοῦ σώματος ἐν τῇ μονῇ Ῥουσάνῃ παρὰ τὸ χωρίον Καστράκι τῆς Καλαμπάκας, πληρὸν τοῦ τμήματος τοῦ ὀρχηγοῦ καπετὰν Γκούτα, ὅπερ ἀφίκετο εἰς τὴν ἄνω μονὴν τὴν 9ην Μαρτίου. Μετὰ τὴν ἀφίξιν καὶ τοῦ τμήματος τούτου συνεπληρώθη ἡ συγκέντρωσις τοῦ σώματος, ὅπερ ἀποτελοῦν οἱ ἑξῆς.

1) Μάλλιος Στέφ. Ἀρχηγός (ὁ τότε ὑπολοχαγὸς Πεζικοῦ καὶ νῦν ἀποστρατος Ἀντισυνταγματάρχης Δούκας Στέφ.)

2) Δίμπρας Π. ὑπαρχηγός (ὁ τότε Ἀνθυπίαρχος Κλήτος Π. Ἀπέθανεν ὡς Ἰαρχος μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους).

3) Λιοῦπος Φιλ. ὑπαρχηγός (τότε Ἀνθυπίαρχος καὶ νῦν ἀποστρατος Συν)χης Ἰπικικοῦ Πηχεῶν Φιλ.)

4) Παπαϊωάννου Γεώργ. (Ἐπιλοχίας τοῦ 4ου Πεζικοῦ Συν)τος φονευθεὶς εἰς συμπλοκὴν μετὰ Βουλγάρων τὴν 30 Ἀπριλίου 1905)

5) Ποζιοπούλου Φ. Ὀμαδάρχης (τότε ἐπιλοχίας τοῦ 4ου Πεζικοῦ Συν)τος καὶ νῦν ἀποστρατος Ταγματάρχης)

6) Ἀκριβος Στέφ. Γραμματεὺς τοῦ Σώματος (τότε λοχίας τοῦ Πεζικοῦ καὶ ἤδη Ἀντισυνταγματάρχης)

7) Καρφῆς Ἰωάννης. (Τότε λοχίας Πεζικοῦ ἀποθανὼν μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς Πολέμους ὡς ἀποστρατος Λοχαγός)

8) Μαλεῦρης Πέτρος (Τότε λοχίας Νοσοκόμος φονευθεὶς ὡς Ἀνθυπαπιστῆς εἰς τὴν μάχην τοῦ Σαρανταπόρου)

9) Κυρηνιάου Φ. (Τότε λοχίας Πυροβολικοῦ, ἐφονεύθη ἐν Μ. Ἀσίᾳ ὡς ἀξιωματικός).

10) Σταύρου Π. τότε λοχίας πυροβολικοῦ φονευθεὶς ὡς ἀξιωματικός ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ.

11) Γκούτας Κων)νος ὀπλαρχηγός ἐν τῷ Σώματι.

12) Δηλιγιαννᾶκης Ἡλίας ὀμαδάρχης (ἐφονεύθη ὡς Ἀξιωματικός κατὰ τὸν Μεγάλον Πόλεμον εἰς τὸ Μακεδονικὸν μέτωπον).

13) Μάκρης Ἰωάννης ὀμαδάρχης.

14) Καρίτης Νικόλαος.

15) Μητσόπουλος Κων)νος.

16) Κουκουβῆνας Βασίλειος.

17) Βολιώτης Χρ.

18) Μανιδῆς Ἰωάννης.

19) Μπαλαμούτης Ἀθαν.

20) Μάνδραλος Σωτήριος.

21) Λουλόπουλος Ἐμ.

22) Τσουρῆς Δημήτριος.

23) Βανδηράκης Ἐμμ.

24) Λελεδάκης Ἀνδρέας.

25) Σπαδαγάκης Λουκάς.

26) Κουτσούκης Δημήτριος.

27) Κουτούκης Ἰωάννης.

28) Παπαϊωάννου Εὐάγγελος.

29) Ζέρβας Γεώργιος.

30) Καρρόπουλος Κ.

31) Θεοδωρόπουλος Ἰωάννης

32) Γκούτας Στεργιος (ἐφονεύθη ὡς

ὑποξιωματικός τὴν 7ην Ἰανουαρίου 1913 πρὸ τοῦ Μπιζανίου υἱὸς τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Κ. Γκούτα).

33) Πλατῆς Δημήτριος.

34) Ζέρβας Δημήτριος.

35) Μισούλης Ἰωάννης.

36) Τσουκαλᾶς Σπ.

37) Κατσαβὸς Ἀναστ.

38) Χασάμπαλης Χρ.

39) Χαντζῆς Θεόδωρος.

40) Γκέκας Γεώργ.

41) Καραβᾶς Σπυρ.

42) Τζιόττιος Σπυρ.

43) Τάμπας Παναγ.

44) Ζήσου Ζήσης.

45) Κατσανᾶς Κ.

46) Φλίγας Νικόλ.

47) Γανόγιας Ἀθαν.

48) Κοπάλης Σπυρ.

49) Μιχαηλίδης Φώτος.

50) Κοκαλένης Μιχαήλ.

51) Μπαλιεδῶρος Ἀρχ.

52) Γκόκας Χρ.

53) Ζησόπουλος Διον.

54) Μαλλισιώβας Γεώργ.

55) Ζορμπᾶς Γεώργ.

56) Φοσούλας Κ.

57) Κουκούλης Μ.

58) Ντοβατζῆς Χρ.

59) Κύρκος Περικλῆς,

60) Μελίσσης Δημήτριος.

61) Τσουλάκης Νικόλαος.

62) Βασιλειάδης Φίλιππος.

10 Μαρτίου 1905

Τὸ σῶμα καθ' ὅλα ἔτοιμον ἐκκινεῖ τὴν 16ην ὥραν τῆς ἡμέρας ταύτης ἐκ τῆς Μονῆς Ῥουσάνῃ καὶ τὴν 3ην ὥραν τῆς 11ης Μαρτίου ἀφίκετο εἰς τὸ χωρίον Γαύροβον ὅπου παρέμεινεν καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, μὴ δυνάμενον νὰ κινηθῆ λόγῳ τῆς πιπτούσης χιόνος.

12 Μαρτίου 1905

Τὴν 15ην ὥραν τὸ σῶμα ἐξεκίνησεν ἐκ Γαυρόβου καὶ περὶ τὴν 20ην ὥραν ἐφθασεν εἰς τὴν θέσιν Παλαιοκάλυβα Ἀκριβοῦ τῆς περιφερείας Βελεμιστοῦ.

13 Μαρτίου 1905

Τὴν 16ην ὥραν ὁ ἀρχηγός ἐπεθεώρησε τὸ σῶμα, ἀνέπτυξε εἰς τοὺς ἄνδρας τὴν ἱερὰν ἀποστολὴν τοῦ σώματος καὶ τὰς ὀδηγίας τοῦ Μακεδονικοῦ Κομιτάτου, περὶ ὧν ἀνωτέρω καὶ ἀφ' οὗ ἔδωκεν αὐτοῖς ὀδηγίας τινὰς περὶ τοῦ τρόπου τῆς πορείας κατὰ τὴν ἐκ τῶν συνόρων διόδον, ἧτις ἔμελλε νὰ γίνῃ τὴν ἐπερχομένην νύκτα διέταξε τὴν ἐκκίνησιν τοῦ σώματος.

(Συνέχεια εἰς τὸ ἐπόμενον)

Γ. ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΥ
Προέδρου τῆς Ἐθνικῆς Ὄργανώσεως « Ο ΠΑΥΛΟΣ ΜΕΛΑΣ »

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΜΝΗΣΥΝΟΣ

ἐκφωνηθεῖς ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τοῦ πρωτομάρτυρος Παύλου Μελά καὶ τῶν συνεργατῶν του, τῶν πεσόντων κατὰ τὸν Μακεδονικὸν Ἄγωνα

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου καὶ τέλος)

Θεωρῶ ἐπίσης διδομένην μοι τὴν εὐκαιρίαν σήμερον ἀπὸ τῆς θέσεώς μου ταύτης νὰ θίξω καὶ τὸ ζήτημα τῆς συγγραφῆς τῆς ἱστορίας τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος.

Ὅταν λέγωμεν Μακεδονικὸν ἀγῶνα δὲν ἐννοοῦμεν τὸν ἔνοπλον τοῦτον μόνον. Ὅταν δηλ. οἱ Βούλγαροι ἤρχισαν νὰ μᾶς πολεμοῦν μετ' ἐνόπλους συμμορίας, μετ' ἐμπρησμοὺς καὶ τρομοκρατίαι, τὴν ὁποίαν τόσον ἀγρίαν καὶ σκληρὰν ἐφήρμοσαν καὶ μᾶς ἠνάγκασαν ν' ἀντιτάξωμεν καὶ ἡμεῖς ἔνοπλον ἀμυναν μετ' ἐν σκοπὸν ν' ἀποκρούσωμεν τὴν βίαν τῶν ἐπιδρομῶν ἐναντίον τῆς Μακεδονίας καὶ νὰ τιμωρήσωμεν τοὺς καθ' ἡμῶν τόσας κακουργίας μετ' ἀνήκουστον θρασύτητα καὶ θηριωδίαν διαπράξαντας. Τότε ἤρχισεν ὁ ἔνοπλος ἀγῶν. Κατ' αὐτὸν ἐξεδηλώθη ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ στρατηγικότης τῶν ἀρχηγῶν στρατιωτικῶν καὶ ἰδιωτῶν ἐντοπίων καὶ ἐκ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος προστρεξάντων, καὶ τὸ θάρρος τὸ ἀτρόμητον τῶν ὀπλιτῶν. ἤρχισε ἀπὸ τοῦ 1903 καὶ ἔληξε τῷ 1908 καὶ κατώρθωσαν νὰ ἐπιτύχουν καὶ τὰ δύο. Ὁ ἔνοπλος Μακεδονικὸς ἀγῶν ἐπαρουσίασε παραδείγματα τόλμης καὶ εὐψυχίας, τὰ ὁποῖα σπανίως ἐπέδειξαν αἱ κατὰ τυράννων καὶ ἐπιδρομῶν ἀντιστάσεις λαῶν. Ἐν τῶν λαμπροτέρων τοιούτων παραδειγμάτων ἐπέδειξατο ὁ πρωτομάρτυς τοῦ ἀγῶνος, ὁ σήμερον κατ' ἐξοχὴν τιμώμενος Παῦλος Μελάς, τοῦ ὁποῖου ὁ ἔνδοξος θάνατος ἐχρησίμευσεν ὡς ἔναυσμα, ὥστε ν' ἀνάψῃ τὴν φλόγα τῆς Ἑλληνικῆς φιλοπατρίας καὶ τῆς ἀνδραγαθίας.

Δὲν παρήλθε πολὺς χρόνος καὶ οἱ γενναῖοι ἐκεῖνοι πολεμιστὰι ἀπέκρουσαν τὰς βουλγαρικὰς συμμορίας, αἱ ὁποῖαι φόβῳ συσχεθεῖσαι ἐκρύ-

βησαν εἰς τὰ κρησφύγετά των. Δὲν ἐτόλμων ν' ἀντιμετωπίσωσι τὰ Ἑλληνικὰ ἔνοπλα σώματα καὶ περιωρίσθησαν εἰς ἐνέδρας καὶ εἰς δολίαις καὶ σκοτίας καθ' ἡμῶν κακουργίας. Παράδειγμα ἡ διὰ δόλου καὶ ἀτιμίας σύλληψις τοῦ καπετὰν Ἄγρα καὶ ὁ ἀπογχονισμὸς αὐτοῦ εἰς τὸ παρά τὴν Ἐδεσσαν χωρίον Βλάδοβον, τὸ μετονομασθὲν πρὸς τιμὴν τοῦ Ἄγρας.

Ἐντὸς ὀλίγου χρόνου πολλοὶ τῶν ἀποπλανηθέντων διὰ τῆς βίας πληθυσμῶν τῆς Μακεδονίας ἐπανήλθον εἰς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων των καὶ τὴν εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν πίστιν καὶ πολλοὶ τῶν τρομοκρατηθέντων ἀνεθάρρουν καὶ ἐπανέλαβον τὰ καθημερινὰ των ἔργα ἐλευθέρως καὶ ἐὰν δὲν ἀνεκηρύσσετο τὸ Τουρ. σύνταγμα καὶ ἡ ἔνεκα τούτου κατάπαυσις τοῦ ἀγῶνος θὰ ἐξωλοθρεύοντο ὄλαι αἱ βουλ. συμμορίαι καὶ θὰ ἐγίνετο ἀποκάθαρσις τοῦ βουλγ. ἀγῶνος. Μία πλήρης καὶ ἐμπειροστατωμένη ἱστορικὴ ἔρευνα θ' ἀποκαλύψῃ τοιαῦτα γεγονότα, ὡς ἐκλάμπρους ἀδάμαντας ἐθνικῆς ἀρετῆς καὶ φιλοπατρίας.

Ἡ καθόλου ἱστορία τοῦ Μακ. ἀγῶνος, διαρκέσαντος ἐπὶ ὀλοκλήρους δεκαετηρίδας, ἀπέδειξε περιτράνω ἐν πρώτοις τὴν μεγάλην τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀρετὴν, τὴν ἐθνικὴν ἀλληλεγγύην καὶ δὴ ἐν ἡμέραις κινδύνου καὶ ἔθν. ἀμόνης. Ἐσπευσαν εἰς τὴν φωνὴν τῆς κινδυνεύουσας Μακεδονίας ἐκ πάσης Ἑλληνικῆς γῆς καὶ ἐκ τῆς Ἑλευθέρας καὶ τῆς τότε ὑποδούλου Ἑλλάδος, ἰδίᾳ τῆς Κρήτης, τῆς ὁποίας τὰ τιμημένα τέκνα ἐπότισαν ἀφθόνως μετ' αἱμᾶ των τὴν ἐλευθερίαν τῆς Μακεδονίας. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἔξω Ἑλλάδος δὲν ἔμειναν ἀδιάφοροι εἰς τὴν φωνὴν τῆς Πατρίδος.

Ἡ καθόλου ἱστορία τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος θὰ συμπεριλάβῃ καὶ τὸν διὰ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν σχολείων, τῶν ἱερέων καὶ διδασκάλων,

διεξαχθέντα ἀγῶνα τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Μακεδονίας κατὰ τοῦ Σλαυτισμοῦ.

Ἡ περίοδος αὕτη τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος ἔχει ἐπίσης νὰ παρουσιάσῃ ἀδάμαντας φιλοπατρίας καὶ αὐτοθυσίας ἐξ ἀφοσιώσεως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν πίστιν καὶ τὴν Μεγάλην τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἰδέαν.

Ἐχει νὰ παρουσιάσῃ μαρτύρια ἱερέων, διδασκάλων καὶ προκρίτων, δολοφονηθέντων, ἀπογχονισθέντων, καέντων, κατακρεουργηθέντων μετ' τὴν γλυκεῖαν παρηγορίαν, ὅτι ἀπέθνησκον γάρ τῆς αἰωνίας καὶ ἀθανάτου Ἑλλάδος.

Ποῖον πρῶτον καὶ ποῖον ὕστερον νὰ μνημονεύσω παράδειγμα κατὰ τὴν ὀλίγην ταύτην ὥραν τῆς ὀμιλίας μου; Θ' ἀρκεσθῶ εἰς πρόχειρά τινα: Θ' ἀναφέρω τὴν διὰ φρικτοῦ θανάτου κατακρεουργηθεῖσαν οἰογένειαν τοῦ πλησίον τῆς πόλεώς μας χωρίου Γραδομπορίου, τοὺς ἀγρίως δολοφονηθέντας ἱερεῖα Παπαγιάννην καὶ διδάσκαλον Περικλέα Ἀστεριάδη, καθ' ὅδον μεταβαίνοντας ἐκ Σιδηροκάστρου εἰς τὸ ἄνωθεν αὐτῶν χωρίον Κρούσοβον. Τοὺς προέδρους τῆς Ἐφορίας τῶν σχολείων Γενιτσῶν Χατζηδημητρίου καὶ Οἰκονόμου. Τοὺς ἀδελφοὺς Κομπόκη προκρίτους, Ἐγγρή-Δερὲ Δράμας καέντας μετὰ τῆς ἐμπρησθείσης οἰκίας των. Τὴν ἡρώϊδα διδασκάλισσαν Γκερτοίστης Γευγελῆς Χατζηγεωργίου, καεῖσαν ἐπίσης ἐντὸς τῆς οἰκίας τῆς. Τὸν διερμηνέα τοῦ ἐνταῦθα Ἑλληνικοῦ Προξενείου Θεόδωρον Ἀσκητὴν, δολοφονηθέντα ἐν μέσῃ Θεσσαλονίκῃ καὶ τόσους ἄλλους ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς. Διὰ τοῦτ', ὁ Μακ. ἀγῶν δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ὑπῆρξεν ἐφάμιλλος τοῦ ἀγῶνος τοῦ 1821 εἰς θυσίας καὶ ἐκατόμβας καὶ μαρτύρια. Κατὰ τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα τὸ ἔθνος ἠγωνίζετο κατὰ δύο μεγάλων ἐχθρῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, συγχρόνως Τούρκων καὶ Σλαύων, πρωτοστατούντων τῶν Βουλγάρων. Ἀλλὰ καὶ αἱ προπαγάνδαι τῶν ἀντιζήλων ἐθνικότητων δὲν ἔπαυσαν νὰ ὑποσκάπτωσι κατὰ τὸν σατανικώτερον τρόπον τὰ θεμέλια τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Μακεδονίας. Τὰς προπαγάνδας ἠνθῶει εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων καὶ τὸ τουρκικὸν κράτος. Τοῦτο μετ' τὴν γνωστὴν ἀρχὴν «διαίρει καὶ βασίλευε» συνε-

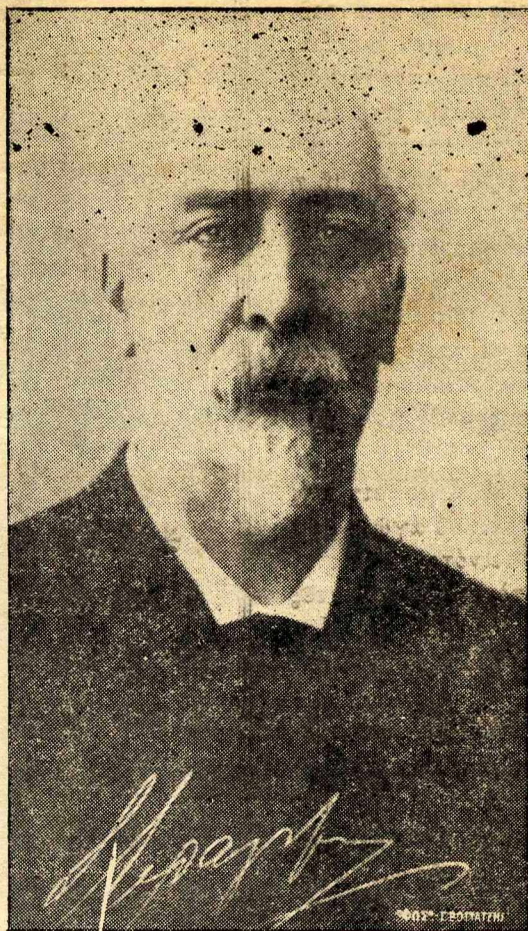
τέλει εἰς τὴν ἑξασθένεισιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ οὕτω παρεσκευάσθη ἑ-
δαφος ἐχθρικὸν διὰ τὸν Ἑλληνισμὸν
τῆς Μακεδονίας, ἐπὶ τοῦ ὁποῦ ἐ-
πάλαισεν οὗτος ἀπεγνωσμένως καὶ
κρατερῶς διὰ νὰ παρασκευάσῃ τὴν
νίκην τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ κατὰ
τὸ 1912—1913.

Ὁ ἀγὼν ἦτο δεινὸς καὶ τραχὺς καὶ
ὅ,τι κατώρθωσεν ὁ Ἑλληνισμὸς τὸ
κατώρθωσε μὲ μόνην τὴν δύναμιν
τῆς πίστεως εἰς τὰ δίκαιά του καὶ εἰς
τὴν ἠθικὴν δύναμιν τῆς Ἑλληνικῆς
πίστεως καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Πατρί-
δος. Κατώρθωσε πράγματι ὡς ἐκ
θαύματος νὰ διαφυλάξῃ τὴν Μακε-
δονίαν ἀπὸ τοὺς ἔνυχας καὶ τοὺς ὀ-
δόντας τοῦ Σλαυϊσμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀ-
κράτητος ὤρμησεν εἰς αὐτὴν διὰ νὰ
ροφήσῃ τὸ αἷμα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡ
διαφύλαξις καὶ διάσωσις τῆς Μακε-
δονίας ἤνοιξε τὰς πύλας τῆς Μεγά-
λης Ἑλλάδος, ἡ ὁποία θ' ἀνεδεικνύ-
ετο ἡ διάδοχος τῆς Βυζαντινῆς αὐ-
τοκρατορίας ἐὰν δὲν εἴχομεν τὴν
καταστροφὴν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Δυστυχῶς καὶ εἰς τὴν συγγραφὴν
τῆς ἱστορίας ἐνὸς τοιοῦτου ἐθνικοῦ ἀ-
γῶνος τὸ Κράτος ὑστέρησεν. Δὲν
εὔρε μέχρι σήμερον καιρὸν ν' ἀσχο-
ληθῇ μὲ τὴν μελέτην καὶ συγγραφὴν
αὐτῆς, ἡ ὁποία δύναται ν' ἀποτελέσῃ
διδασκικώτατον διδάγμα διὰ τὰς πα-
ρούσας καὶ τὰς μελλούσας γενεάς.

Εἶναι καιρὸς νομίζομεν νὰ δοθῇ
ἡ δέουσα προσοχὴ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον
καὶ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο τόσον ὑπὸ
τοῦ Κράτους ὅσον καὶ ὑπὸ τῶν ἱστο-
ρικῶν καὶ διανοουμένων τοῦ ἔθνους.
Τὸ ἀρτιούστατον Πανεπιστήμιόν μας,
δικαιολογοῦν πληρέστατα τὴν ἐν τῇ
πρωτεύουσῃ τῆς Μακεδονίας ἀπο-
στολήν του, ἔχει νομίζομεν καθήκον
ἐθνικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν ἅμα, νὰ
συντελέσῃ εἰς τὴν πραγματοποίησιν
ἐνὸς τοιοῦτου ἔργου τῆς συγγραφῆς
τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος, τὸ ὁποῖον
θ' ἀποτελέσῃ συγχρόνως καὶ πολύ-
τιμον συμβολὴν εἰς τὴν συγγραφὴν
τῆς καθέλου ἱστορίας τῆς Μακεδο-
νίας, τὴν ὁποίαν τόσον ἀξιεπαίνως ἀ-
νέλαβε νὰ συγγράψῃ εἰδικὴ ἐπι-
τροπὴ.

Ἡμεῖς ὡς ἄπλοῖ ἰδιῶται, ἀλλ' ὡς
ἔχοντες τὴν τιμὴν νὰ προεστῶμεθα
τῆς Ἐθνικῆς Ὀργανώσεως ὁ «Παῦ-
λος Μελάς» ἐκ τῶν ἐπιζώντων ἀγωνι-

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

Γόνος μεγάλης ἑλληνικῆς οἰκογε-
νείας ἐλκούσης τὴν καταγωγὴν ἐκ
Βογατσικοῦ τῆς Δυτικῆς Μακεδο-
νίας. Ἐγκατεστάθη ἐν Ἀθήναις ὅ-
που ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἐπολιτεύετο
ἐκλεγόμενος τακτικὸς βουλευτὴς
Ἀθηνῶν. Ἦτο ἀνωτέρας μορφώ-
σεως καὶ ἐνθέου φιλοπατρίας, λά-
τρης ἰδία τῆς πατρίδος τῆς κατα-
γωγῆς τῆς Μακεδονίας, διὰ τὴν
ἀπελευθέρωσιν τῆς ὁποίας ἀνεδό-
τως ἠγωνίζετο. Ἐνδιαφέρετο ζωη-
ρῶς διὰ πᾶν ὅ,τι ἀφεώρα τὴν εὐη-
μερίαν αὐτῆς εἰς πρόσωπα καὶ
εἰς πράγματα.

Γενόμενος κατ' ἐπανάληψιν ὑ-
πουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν ὑπὸ τοὺς
ἀειμνήστους μεγάλους ποιητικὸς
Τρικούλην καὶ Θεοτόκην ἀνέπτυ-
ξεν ἐξαιρετικὴν ζωηρότητα διὰ τὰς
ὑποθέσεις τοῦ «Ἀνατολικοῦ ζητή-
ματος» τοῦ σχετιζομένου πρὸς τὴν
ἀπελευθέρωσιν τῶν ὑποδοῦν ἑλ-
ληνικῶν χωρῶν, ἐν αἷς πρωτεύου-
σαν θέσιν κατεῖχεν ἡ Μακεδονία.
Πολὺ πρὶν ἀρχίσῃ ὁ ἔνοπλος Μα-

κεδονικὸς ἀγὼν μετεῖχε πάσης ἐνερ-
γείας, ἀφορώσης τὸ Μακεδονικὸν
ζήτημα. Ἦτο ἐπίτιμος πρόεδρος
τοῦ ἐν Ἀθήναις Μακεδονικοῦ Συλ-
λόγου, ὁ ὁποῖος, ὡς γνωστὸν, ἔδρα-
σεν ἀποτελεσματικῶς κατὰ τὴν πα-
ρασκευὴν τοῦ Ἀγῶνος. Κατὰ τὸν
ἐνοπλον ἀγῶνα ὁ Στέφ. Δραγούμης
ὑπῆρξεν ἡ ψυχὴ καὶ ὁ ἐμπνευστὴς
αὐτοῦ, ἐμπνέων καὶ καθοδηγῶν τὸ
ἐν Ἀθήναις ἰδρυθὲν ἐπαναστατικὸν
κομιτᾶτον.

Τὴν ἐπίδρασιν του ἐπὶ τοῦ Μα-
κεδονικοῦ ἀγῶνος μετέδωκε καὶ εἰς
τὰ τέκνα του. Ὁ πρεσβύτερος υἱὸς
του Ἰων ὑπῆρξεν εἰς τῶν πρωτερ-
λατῶν τῆς ὀργανώσεως τοῦ ἐνόπλου
ἀγῶνος, τὸν ὁποῖον πολλάκις θὰ
λάβωμεν ἀφορμὴν νὰ μνημο-
νεύσωμεν. Ἐὰν προσθέσωμεν ὅτι ὁ
πρωτομάρτυς Παῦλος Μελάς ἦτο
γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Στεφάνου
Δραγούμη δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι
ἡ οἰκογένεια Δραγούμη προσήνεγ-
κεν εἰς τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα
καὶ πολύτιμον αἷμα.

στῶν τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος, τῆς ὁποίας εἰς τῶν κυρίων σκοπῶν εἶναι καὶ ὁ καταρτισμὸς τῆς ἱστορίας αὐτοῦ, ἀπετολμήσαμεν νὰ κάμωμεν ἑναρξιν, ἔστω καὶ ἀτάκτως καὶ σποραδικῶς τῆς πρὸς συγγραφὴν αὐτῆς περιουλογοῦ τοῦ κατεσπαρμένου ἱστορικοῦ ὕλικου, ἵνα ἐν καιρῷ ἐπιτευχθῇ ἡ ἐπιστημονικὴ αὐτοῦ συναρμολόγησις. Τὸ ὕλικόν τοῦτο δημοσιεύομεν εἰς τὸ ἐκδιδόμενον ἀπὸ ὀλίγου χρόνου μηνιαῖον περιοδικόν τῆς Ὀργανώσεως «*Μακ. Ἀγών*». Πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου μας τοῦτου καλοῦμεν πάντας τοὺς δυναμένους νὰ μᾶς ἐνισχύσωσι ὅπως δῆποτε.

Ἡ συγγραφὴ καὶ ἡ μελέτη τῆς ἱστορίας τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος θὰ καταδείξῃ ἡλίεω φαεινότερον ὅποιοι ὑπῆρξαν οἱ κατ' αὐτὸν ἀγωνισθέντες καὶ πεσόντες ἀπελευθερωταὶ τῆς Μακεδονίας, πρωτοστατήσαντος τοῦ μάρτυρος Παύλου. Ἡ ἱστορία θὰ περιβάλλῃ τὰς μορφὰς αὐτῶν μὲ φωτιστέφανον τιμῆς καὶ δόξης ἀθανάτου.

Συνελθόντες σήμερον περίξ τοῦ κενοταφίου αὐτῶν ἄς θερμάνωμεν τὴν εἰς τὴν Ἑλληνικότητα τῆς φιλιππίδος Μακεδονίας μας πίστιν μας, ἄς ὑποσχεθῶμεν ὅτι θὰ ἐργασθῶμεν ἀνεκδότης, ὅπως διαφυλάξωμεν αὐτὴν ἐλευθέραν καὶ οὐχὶ μικροτέραν ἀλλὰ θὰ τὴν παραδώσωμεν εἰς τοὺς ἀπογόνους μας μετὰ τῆς ὅλης Ἑλλάδος μεγαλυτέραν καὶ εὐτυχεστέραν, ὅπως ἔλεγεν ὁ ἔρκος τῶν ἀρχαίων στρατιωτῶν.

Ἄς προσευχηθῶμεν εὐλαβῶς ὅπως ὁ ὕψιστος τάξῃ τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐν σκηναῖς τῶν ἁγίων καὶ τῶν μαρτύρων τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑΙ ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

Ἐκ τῆς λαογραφίας τοῦ ἀλημονήτου ΧΡ. ΓΟΥΓΟΥΣΗ

— Ἄλλοι τὸν τὸν Ἀλῆ πῶχασε τὸν γαῖδαρό του καὶ πλαλεῖ.

Ἐπὶ τῶν προσπαθούντων νὰ ἐπανορθώσωσι δυστύχημα ἐξ ἀφροσύνης.

— Ἄλλος Πάσχα κι' ἄλλος χάσκα.

Ἐπὶ διαφορᾶς μεταξὺ εὐτυχοῦντων καὶ δυστυχοῦντων.

— Ἄν δὲ σὲ τρέχη τί τρέχεις.

Χωρὶς τύχην πᾶσα προσπάθεια ματαία.

ΙΕΡΕΥΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

Δημοσιεύομεν σήμερον τὴν εἰκόνα καὶ ἑτέρου Μακεδονομάχου ἱερέως, τοῦ Παπαεὐγγέλου Φιλιππίδου. Ὡς ἐγράφομεν καὶ εἰς προηγούμενον τεῦχος, ὅταν ἐδημοσιεύσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ ἱερέως Παπανῶε Οἰκονόμου, οἱ ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς τῆς Μακεδονίας ἠγωνίσθησαν κατὰ τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα μὲ πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν θρησκείαν καὶ πατρίδα, ἡ ὁποία ἀπετέλεσεν ἀκαταμάχητον τείχος, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐθραύσθησαν τὰ ὄπλα τῆς βίας καὶ ἀγριότητος τῶν Βουλγάρων καὶ ἔδωκε τὴν νίκην εἰς τὰ δίκαια τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Μακεδονίας, δίκαια ἔθνικα, δίκαια ἱστορικά, δίκαια γεωγραφικά.

Ὁ Παπαεὐγγέλος Φιλιππίδης ἦτο ἱερεὺς εἰς τὸ χωρίον τοῦ Κλεπούσαν τῆς περιφέρειας Σερρών πρὸς τὰ ὄρια τῆς περιφέρειας Δρά-

μας. Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἐνόπλου ἀγῶνος, ἐπειδὴ ἦτο γνωστὸς διὰ τὰ ζωηρὰ πατριωτικά του αἰσθήματα καὶ τὴν προθυμίαν του διὰ πᾶσαν ἔθνικὴν ἐνέργειαν, ἐχρησίμευσεν ὡς πρᾶκτωρ καὶ εἰς τὴν οἰκίαν του ἀπεστέλλοντο καὶ ἐκρύπτοντο πολλοὶ ἀγωνισταὶ κατὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ ὑπὸ τὸν καπετὰν Δούκαν Σερρῶν Σώματος. Συνετέλεσεν εἰς τιμωρίαν πολλῶν Βουλγάρων κομιτατζίδων καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς περιφέρειας ἐκείνης ἐκ τῆς τρομοκρατίας, τὴν ὁποίαν ἐνέπνευσαν αἱ βουλγαρικαὶ συμμορίαι ὑπὸ τοὺς αἰμοβόρους βσεβόδας Πανίτσαν, Ντάεφ, Τσαλδάρωφ, Τάσιαν κ. ἄλ. κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ ἐνόπλου ἀγῶνος, ἦτοι τῷ 1904. Τὸ τμήμα ἐκεῖνο καὶ ἰδίως τὸ βουλγαρικὸν χωρίον Σκριτζοβα, ὀνομαστὸν διὰ τοῦτο, ἦτο τὸ κρησφύγετον καὶ τὸ ὀρμητήριον τῶν κομιτατζίδων τῆς

Βορειοανατολικῆς Μακεδονίας, τῶν κατερχομένων ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν διὰ τῆς Ροδόπης.

Ὡς τοιοῦτον ἱερέα, τὸν Παπαευάγγελον, ὁ μὲν Μητροπολίτης Δράμας (ὁ κατόπιν Σμύρνης καὶ ἐθνομάρτης Χρυσόστομος) καὶ ὁ Πρόξενος Σερρῶν Σαχτούρης ἐπροστάτευον καὶ ἐνίσχουν ὅπως ἐξυπηρετῆ θαρραλέωτερον τὸν Ἀγῶνα, ἀλλ' οἱ Βούλγαροι φανερὸν ὅτι μένεα ἔπνεον ἐναντίον του, διὰ τοῦτο δὲ εἰς πρώτην εὐκαιρίαν ὤρμησεν ἐναντίον του ὁ διαβόητος βοεβόδας Πανίτσιας μὲ τὸ σῶμά του καὶ ἐπολιόρησε τὴν οἰκίαν του, ἀφοῦ ἔβαλε πῦρ εἰς τὰς γειτονικὰς οἰκίας τοῦ χωρίου διὰ νὰ μὴ διαφύγῃ. Ὁ Παπαευάγγελος ἠμύνη γενναίως καὶ μὲ τὸ γιγατάνι εἰς τὸ χέρι κατῶρθωσε αὐτὸς μὲν νὰ διαφύγῃ καὶ νὰ σωθῆ, ἀλλ' οἱ Βούλγαροι συνέλαβον τὴν σύζυγόν του καὶ τὴν ἔσφαξαν ἀνηλεῶς.

Ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας τὸν ἐγνώρισα ὅταν διήλθον τῷ 1904 ἐκ τοῦ χωρίου του Κλεπούσης. Τὸν εὔρον ἐνθουσιώδη καὶ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς αὐτοῦ παρουσίας μου ἐλειτούργησε πρὸς τιμὴν μου εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου καὶ δις ἐμνημόνευσεν, ἐννοεῖται κεκλεισμένων τῶν θυρῶν, τοὺς ἀγωνιζομένους καὶ πίπτοντας κατὰ τὸν ἀρξάμενον Μακεδονικὸν ἀγῶνα.

Μετατέθη κατόπιν συνεννοήσεως Μητροπολίτου καὶ Προξένου εἰς τὸ πλεῖστον τῶν Σερρῶν χωρίον Μελεχίτσι, τὸ ὁποῖον κατέχει ὀχυρὰν θέσιν καὶ ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὀρμητήριον τῶν ἑλληνικῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων. Καὶ εἰς τὸ χωρίον τοῦτο καὶ πρὸ αὐτοῦ εἰς τὸ χωρίον Πειθηλιὸν ὁ Παπαευάγγελος ἐχρησίμευσεν ὡς ὀδηγὸς καὶ βοηθὸς τῶν ἡμετέρων Σωμάτων ὑπὸ τοῦς ὀπλαρχηγοὺς Ἀλέξανδρον καὶ Στέργιον (ἐκ Κάτω Τζουμαγιάς), τὰ ὁποῖα, ὡς γνωστὸν ἐτιμώρησαν τοὺς Βουλγάρους κομιτατζήδες καὶ ἐπροστάτευσαν τὴν ζωὴν καὶ τὴν περιουσίαν τῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν τοῦ τμήματος ἐκείνου τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας.

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

Στρατιωτικοῦ Ἰατροῦ μετασχόντος τοῦ ἀγῶνος

Ἐνθυμοῦμαι τὴν ἐνθουσιώδη ἀναχώρησίν μου μετὰ ομάδος ἀγωνιστῶν ἐκ τοῦ Τοιάγεζι δ'ἰστιοφόρου καὶ τὴν ἀδιαφορίαν, ἣν ἔδειξαν οἱ ἐπιβαίνοντες ἀγωνισταὶ ὅταν ὁ πλοίαρχος μᾶς ἀνήγγειλεν ὅτι τὸ Τουρκικὸν ἀτμόπλοιοιον Τοκάτ περιεπόλει πρὸς τὸ μέρος μας. Οἱ ἄνδρες μας παρεκάλεσαν τὸν πλοίαρχον τοῦ ἰστιοφόρου νὰ μὴ διακόψῃ τὴν πρὸς τὰ πρόσω πορείαν, ἵνα φθάσῃ τὸ ταχύτερον εἰς τὸν προωρισμένον ὄρμον τῆς Καρυᾶς παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀλιάκμονος ποταμοῦ. Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ Τουρκικὸν ἀτμόπλοιοιον ἔστρεψεν ἀντιθέτως καὶ οὕτως ἐπροχωρήσαμεν καὶ περὶ τὴν μεσημβρίαν ἀφίχθημεν εἰς τὴν Καρυὰν, ὅπου μᾶς ἀνέμενεν εἰδικὸς ὀδηγὸς καὶ διὰ μονοξύλων ἀπεβιβάσθημεν εἰς τὸ σημεῖον ὁπόθεν ἀνεχωρήσαμεν περὶ τὸ ἑσπέρας διὰ Γιδὰ καὶ μετὰ πορείαν ἔνδεκα ὥρῶν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν παρὰ τὸ χωρίον Νισὶ ἄκρον τῆς λίμνης Γενιτσῶν, ἣτις ἦτο τὸ πλησιέστερον σημεῖον πρὸς τὴν καλύβην τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ δυτικοῦ βάλτου τῆς λίμνης. Περὶ τὴν πρωτὴν ἀφίχθημεν εἰς τὸ ἄνω σημεῖον, ὅπου μᾶς ἀνέμενον δύο μονόξυλα (ἦτοι Πλάβες), ἕν μικρὸν, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ περὶ τοὺς δέκα ἄνδρας, καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἐπεβιβάσθη ἐγὼ καὶ τὶς ἄλλοι, τότε λοχίας ἐν βία ἐπιβιβάσθη ἐπὶ τῆς ἰδίας πλάβας, ἣ ὁποῖα ἐκ τοῦ βάρους ἐβυθίσθη εἰς τὰ ἄβαθῆ ἐκεῖ βαλτώδη νερὰ καὶ οὕτως ἐβυθίσθη (βάπτισμα τοῦ ἀγῶνος) τὸ πρῶτον εἰς τὴν λίμνην, καὶ ἐπεβιβάσθη εἰς παραλαβὴν πλάβας. Ἐν τῷ μεταξὺ ἕτερα μόνόξυλα ἔφθασαν πρὸς τοὺς ἄλλου συντρόφους καὶ διὰ στενωποῦ ἀνωμάλου μονοπάτι μετὰ τῶν καλαμωτῶν τῆς λίμνης μετεφέρθημεν εἰς τὸ νέον ἀρχηγεῖον (τὸ παλαιὸν ἦτο εἰς τὸ ἑσωτερικὸν τῆς λίμνης). Ἐκεῖ εὔρον τοὺς δύο ἀρχηγοὺς τὸν Κάλαν (ἢ Σάρον λοχαγὸν Ποζικοῦ) ἀρχηγὸν τοῦ δυτικοῦ βάλτου καὶ τὸν ἀρχηγὸν Ἄγραν (ἢ Ἀγαπηνὸν ἐπίσης ἀξιωματικὸν τοῦ Πεζικοῦ), ὅστις ἐνδαιτᾶτο ἐκεῖ ἐ-

πειδὴ ἦτο πληγωμένος εἰς τὸ ἄκρον τοῦ δείκτη τῆς χειρὸς καὶ παρεπονεῖτο ὅτι δὲν ἐθεραπεύετο ταχέως. Τότε ἀμέσως τὸν ἐξήτασα καὶ εἶδον ὅτι ἀφορμὴ τῆς μὴ ταχείας θεραπείας ἦτο τεμάχιον ὁστοῦ τῆς πρώτης φάλαγγος, σχεδὸν ἀπεσπασμένου καὶ ἠμπόδιζε τὴν ἴασιν. Τῷ ἔκαμα ὑγρὸν ἐπίδεσμον καὶ τὴν ἐπομένην ἀφήρεσα ἀνωδύνως τὸ τεμάχιον τοῦ ὁστοῦ καὶ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἰάθη.

Ὁ καπετὰν Ἄγρας ἀνεχώρησεν εἰς Νάουσσαν, ὁπόθεν ἀπατηθεὶς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων περιεπλανήθη εἰς τὰ βουλγαρικὰ χωρία τῆς περιφέρειας Ἐδέσσης, ὅπου παρὰ τὸ Βλάδοβον ἀπηγγονίσθη εἰς ἕν δέντρον.

Ἐντὸς τῆς καλύβης εἰς τὴν ὁποῖαν κατελήξαμεν ἦσαν ἀντάρται ἰδιόκοι μας, ἦσαν Κρητῆτες, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ ὁ ψυχογυῖος τοῦ καπετὰν Ἄγρα. Ἦσαν καὶ Μακεδόνες. Ἀναπολῶ κάποιον Χαντόλαν, διακρινόμενον ὡς γενναῖον καὶ ἄριστον σκοπευτὴν. Ἦτο καὶ ἕν παιδίον ἡλικίας μόλις 16 ἐτῶν, ἐπίσης γενναῖον καὶ καλὸν σκοπευτὴν.

Οἱ χωρικοὶ Μακεδόνες ἠνεῖχοντο τοὺς Βουλγάρους ὄχι διότι τοὺς συνελάθουν, ἀλλὰ διότι τοὺς ἐφοβοῦντο. Τοῦτο ἐπληροφορήθη τυχαίως παρὰ τινος Βουλγάρου ὑπαρχηγοῦ τοῦ Βοεβόδα Ἀποστόλ. Οὗτος εἰς συνομιλίαν μετὰ τοῦ Νίκου Τσάρα Ἑλληνοῦ ἐκ Βουλγαρίας, γενναίου ἀγωνιστοῦ, ὅστις συνειργάζετο πρότερον μετὰ τῶν Βουλγάρων συμμοριτῶν ἐναντίον τῶν Τούρκων. Ὅτε ὁμως ἔμαθεν ὅτι ἐξήλθον ἑλληνικὰ σώματα συνηνώθη μὲ τὸ ἰδικὸν μας σῶμα καὶ τῷ ἀνετέθη ἡ ἀρχηγία ἐτέρου σώματος καὶ ἠγωνίσθη παρὰ τὴν Στρώμνισαν, ὅπου ἐμάθομεν ἀργότερον ὅτι ἐφονεύθη. Τοῦτον, κατόπιν προσκλήσεως τῶν Βουλγάρων, οἱ ὁποῖοι ἔδειξαν τὰς ὑπούλους καὶ ἀπατηλὰς διαθέσεις νὰ ἔλθουν εἰς συνεννόησιν μεθ' ἡμῶν εἰς κοινὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν Τούρκων, ἐπέτρεψεν ὁ ἀρχηγὸς Κάλας

(Σάρος) νὰ μεταβῆ νὰ συνεννοηθῆ μετὰ τῆς Βουλγαρικῆς συμμορίας. Εὖρον ἐγὼ τότε εὐκαιρίαν νὰ παρυστῶ εἰς τὴν συνομιλίαν.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων διημείφθη καὶ ὁ ἐξῆς διάλογος: Ποῖαι αἱ σχέσεις καὶ αἱ διαθέσεις μεταξὺ τῶν σωμάτων καὶ τῶν χωρικῶν, ἠρώτησεν ὁ Βούλγαρος ἀρχισυμμορῆτης; Ὁ Τσάρας τῷ ἀπήντησεν ὅτι εἶναι καὶ αὐτὸς εὐχαριστημένος ἀπὸ τοὺς χωρικοὺς καὶ οἱ χωρικοὶ ἀπ' αὐτόν. Παρέχομεν εἰς αὐτοὺς ὅλας τὰς εὐκολίας, τοὺς προστατεύομεν εἰς τὰς ἐργασίας των, τοὺς ὁποίους χωρὶς ἡμᾶς οἱ Βούλγαροι κοιμητῆζήδες τοὺς ἐκακοποιοῦν. Τοὺς παρέχομεν ὄπλακαὶ φυσίγγιανὰ προφυλάττωνται ἀκόμη καὶ τὸν ἰατρόν μας (ἐννοοῦσεν ἐμέ). Εἰς ἐρώτησιν τοῦ Τσάρα πρὸς τὸν Βούλγαρον ἂν καὶ πρὸς αὐτοὺς οἱ χωρικοὶ φέρονται καλῶς, οὗτος ἀπήντησε σκαιῶς καὶ ἀπειλητικῶς. Ἡ μάχαιρα ἐπιβάλλεται εἰς αὐτούς. Ἡμεῖς ὑφιστάμεθα τόσας στερήσεις καὶ κινδύνους χάριν αὐτῶν καὶ διὰ τοῦτο ἔχουν ὑποχρέωσιν νὰ μᾶς βοηθήσωσι καὶ νὰ μᾶς τρέψωσι. Τοὺς ὑποχρεώομεν νὰ πληρώνουν εἰς τὸ βουλγαρικὸν κοιμητᾶτον 25 ο)ο ἐκ τῆς ἐσοδείας των. Καὶ ὅταν δὲν ἔχουν χρήματα ἢ προϊόντα γεωργικὰ νὰ πωλήσωσι, νὰ πωλῶσι τὸ ἐν τοῦ ἀχιστον ἀπὸ τὰ ἀρσενικῶντα ζφά των. Ὅτι δὲ ἤρπαζον καὶ συνέλεγον διὰ τῆς βίας τροφίμα ἀπεδείχθη καὶ ἐκ τοῦ ἐξῆς. Ὅτε οἱ Βούλγαροι ἠναγκάσθησαν παρὰ τῶν ἡμετέρων κατοπιν ἰσχυροῦ καὶ ἐπιμόνου πυρὸς νὰ ἐγκαταλείψουν μίαν καλύβην των καὶ μετέβησαν οἱ ἡμέτεροι καὶ κατέλαβον αὐτὴν εὖρον ἐντὸς αὐτῆς μεγάλα δοχεῖα πλήρη πασιτωμένου κρέατος, σάκκους πλήρεις ἀλεύρου, 140 δέματα χοίρων καὶ βοῶν καὶ 50 δέματα ἀμνῶν.

Κατὰ τὴν διαμονὴν μου ἐν τῇ λίμνῃ ἐγένοντο δύο σπουδαῖαι ἐπιθέσεις τῶν ἡμετέρων, μία κατὰ τῶν χωριῶν Κοσφαλίων καὶ μία κατὰ μᾶς βουλγαρικῆς καλύβης.

Ἡ κατὰ τῶν Κουφαλίων ἐπίθεσις ἐγένετο κατοπιν συνεννοήσεως τοῦ Τούρκου διοικητοῦ (καίμακάμη Γενιτσῶν μετὰ τοῦ ἡμετέρου ἀρχηγοῦ Κ.α. Συνεφώνησαν ν' ἀ-

ποσυρθῆ ἐκεῖθεν ὁ Τουρκικὸς στρατὸς καὶ νὰ ἐπιτεθοῦν οἱ ἡμέτεροι.

Τοῦτο ἔπραξεν ὁ Τούρκος διοικητῆς ἢ διότι εἶχεν τοιαύτας ὁδηγίας ἐκ Θεσσαλονίκης, καὶ τοῦτο καὶ εἰς ἄλλας ὁμοίας εὐκαιρίας ἔπραξεν οἱ Τούρκοι, ἢ διότι εἶχε προσωπικὴν ἀφορμὴν κατὰ τῶν Βουλγάρων, οἱ ὁποῖοι ἐφόνευσαν τὸν ἀδελφόν του.

Εἰς τὴν κατὰ τῆς Βουλγαρικῆς καλύβης ἐπίθεσιν μας εἶχομεν δυστυχῶς σοβαρὰς ἀπολείας. Ἐφρονεῦθη ὁ γενναῖος ἀγωνιστῆς ἐπιλοχίας τῶν εὐζώνων Λύκας ἐκ Καρδίτσης καὶ ἐτέθησαν ἐκτὸς μάχης δύο ἐπίσης ἀγωνισταὶ ὁ Παρασκευὰς Ζερβέας, λοχίας τότε τοῦ πυροβολικοῦ καὶ ὁ ψυχογιὸς τοῦ Ἄγρα Βαγγέλης.

Ὁ Λύκας ἐφρονεῦθη μᾶλλον ἐκ τῶν σφαιρῶν τῶν ἡμετέρων ἐξ ἀπροσεξίας καὶ κακοῦ στοχασμοῦ τῶν κατὰ τῆς καλύβης πυροβολούντων, ὡς καὶ τῆς θέσεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο στημένη ἡ βουλγαρικὴ καλύβη. Ἐγὼ ἐξετάσας τὰ τραύματα τοῦ Λύκα ἐβεβαιώθην τοῦτο ἐκ τοῦ σχήματος αὐτῶν καὶ τῆς διευθύνσεως, τὴν ὁποίαν εἶχον αἱ σφαῖραι τῶν ἡμετέρων ὄπλων Μάνλιχερ, διεκρίνοντο δὲ συγχρόνως καὶ ποῖα τραύματα ἦσαν ἀπὸ σφαίρας Βουλγαρικῆς.

Οἱ δύο ἄλλοι τραυματῆται ἐσώθησαν ἀφρῦ ἐπ' αὐτῶν ἐλήφθη πᾶσα μέριμνα θεραπείας δι' ἐπίδεσεως τῶν τραυμάτων καὶ ἀσηψίας ὑπ' ἐμοῦ καὶ μετὰ 5—6 ἡμέρας ἀπεστάλησαν εἰς Ἀθήνας εἰς τὸ στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον, ὅπου εὐτυχῶς ἐθεραπεύθησαν τελειῶς.

Τὸν Ζερβέαν συνήντησα εἰς Ἀθήνας τῷ 1912, προαχθέντα εἰς συνταγματάρχην. Πρέπει δὲ νὰ σημειωθῆ καὶ τοῦτο ὅτι οἱ Βούλγαροι ἔκαμνον χρῆσιν καὶ σφαιρῶν ντουμντούμ.

Εἰς τὴν λίμνην Γενιτσῶν διέμεινα ἐπὶ ὀκτάμηνον. Τὰ Σώματά μας ἠγωνίσθησαν μετὰ παραδειγματικῆς ἀνδρείας καὶ αὐτοθυσίας. Ἐνέπνευσαν θάρρος εἰς τοὺς κατεπτοημένους ὑπὸ τῶν Βουλγάρων χωρικοὺς, οἱ ὁποῖοι κατεγίνοντο ἤδη ἀφόβως εἰς τὰς γεωργικὰς των ἐργασίας καὶ ἔκοπτον ψίθιας ἐλευθέρως πλέον ἐκ τῆς λίμνης πρὸς κατασκευὴν τῶν χωρικῶν ταπήτων (ψαθῶν),

ἐκ τῶν ὁποίων, ὡς γνωστὸν, πολλοὶ κάτοικοι τῶν Γενιτσῶν πορίζονται τὰ πρὸς τὸ ζῆν.

Οἱ Βούλγαροι κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο πολλάκις ἀπεπειράθησαν νὰ καύσωσι πολλὰ τῶν περὶ χωριῶν, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τῶν ἡμετέρων. Ἐνθυμοῦμαι πῶς ἠπειλήσαν τὸ παρὰ τὴν λίμνην χωριὸν **Νησί**. Ἡμεῖς εἶχομεν τότε 17 καλύβας καὶ μόλις ἐγνώσθη ὅτι οἱ Βούλγαροι ἠτοιμάζοντο νὰ καύσωσι τὸ Νησί προσέτρεξαν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ ὄλας τὰς καλύβας μὲ τὰ μονόξυλα καὶ ἠνάγκασαν τοὺς Βουλγάρους νὰ παραιτηθοῦν τοῦ καταχθονίου σχεδίου των.

Δημ. Τσάκαλος

ψευδώνυμον στρατ. ἱατροῦ

ΣΗΜ. «Μ. Α.»—Εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν θὰ δημοσιεύσωμεν καὶ ἄλλας ἀναμνήσεις τοῦ ἰδίου στρατιωτικοῦ ἱατροῦ, αἱ ὁποῖαι περιέχουν τόσον ἐνδιαφεροῦσας καὶ ἀξιαναγνώστους λεπτομερείας τοῦ Μικ. ἀγῶνος, προκειμένου μάλιστα περὶ τῆς ὑγιεινῆς καὶ θεραπευτικῆς αὐτοῦ ὀργανώσεως, χάριν τῆς ὁποίας συμμετεῖχον καὶ στρατιωτικοὶ ἱατροὶ.

ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΕΝ ΠΟΛΕΜΟΙΣ ΠΕΣΟΝΤΩΝ

Κατὰ τὴν [πικρῆ] θοῦσαν ἐβδομάδα ἐτελέσθησαν δύο ἀλλεπάλληλα μνημόσυνα ὑπὲρ τῶν πεσόντων κατὰ τοὺς τελευταίους μεγάλους πολέμους.

Τὸ πρῶτον ὑπὲρ τῶν πεσόντων ἀξιωματικῶν καὶ ὀπλιτῶν ξηρᾶς καὶ θαλάσσης τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ, τελεσθὲν ὑπὸ τοῦ Συνδέσμου τῶν ἐφέδρων ἀξιωματικῶν ἐν τῷ ναφ τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Ἐπῆρξε πράγματι μεγαλοπρεπὲς καὶ συγκινητικώτατον, τελεσθὲν κατὰ τὸν ἐπισημότερον τρόπον τῆ συμμετοχῆ πασῶν τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχῶν. Εἰς τὸ στηθὲν ἐν τῷ ναφ κενοτάφιον, προκαλοῦν ἱερὰν συγκίνησιν καὶ αἶρον τὴν μὲν ψυχὴν ἡμῶν εἰς τὴν ὑψηλὴν ἰδέαν τοῦ ὑπὲρ πατρίδος θανάτου, τὴν δὲ μνήμην εἰς τὰς γιγαντομαχίας καὶ τὰς μυριονέκρους μάχας τοῦ στρατοῦ μας κατὰ τοὺς τελευταίους πολέμους, κατετέθησαν ἀμέτρητοι στέφανοι, προκαλέσαντες βαθυτάτην συγκίνησιν καὶ ἔξαρσιν πατριωτικῶν αἰσθημάτων.

Ἡ ἡμετέρα Ἐθν. Ὀργάνωσις διὰ τοῦ Προέδρου αὐτῆς κατέθεσε ὠραῖον ἐκ δάφνης στέφανον, τοῦ ὁποίου τὴν κατάθεσιν συνώδευσε μὲ τὰς ἐξῆς λέξεις:

«Ἡ Ἐθν. Ὀργάνωσις «ὁ Παῦλος Μελάς» καταθέτει τὸν στέφανον τοῦτον εἰς ἔνδειξιν τιμῆς καὶ αἰδίου εὐγνωμοσύνης πρὸς ὑμᾶς τοὺς Ἀθανάτους νεκροὺς τῆς Ἀθανάτου Ἑλλάδος. Αἱ ψυχαὶ ὑμῶν συναγάλλονται σήμερον μετὰ τῶν ψυχῶν τῶν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Μακεδονίας Μακεδονομάχων εἰς τὸν ἐλεύθερον πλέον οὐρανὸν τῆς Μακεδονίας μ.κ.ς. Κοιμηθῆτε τὸν ὕπνον τοῦ ἀγίου ἔχοντες τὴν ἔνορκον ἡμῶν τῶν ἐπιζώντων βεβαίωσιν, ὅτι θὰ διατηρήσωμεν σώαν καὶ ἀκεραίαν τὴν ἦν Ὑμεῖς ἐδημιουργήσατε **μεγαλυτέραν Ἑλλάδα.**

* *

Δεύτερον μνημόσυνον ἐτελέσθη ὑπὲρ τῶν πεσόντων Γάλλων εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν κατὰ τὸν συμμαχικὸν πόλεμον. Τὸ μνημόσυνον ἐτέλεσεν ὁ Σύνδεσμος τῶν Ἐφεδρῶν ὑπαξιωματικῶν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς διόδου ἐντεῦθεν τῶν παλαιῶν Γάλλων Πολεμιστῶν, μεταβαινόντων εἰς Βελιγράδιον ὅπου, τελεῖται ἤδη πανεφεδρικόν, ἐπίσημον συνέδριον τῶν πολεμιστῶν συμμαχικῶν τελευταίων συμμαχικῶν πολέμων. Ἐψάλλσαν ἐπιμνημόσυνοι δεήσεις εἰς τὸ γαλλικὸν νεκροταφεῖον τοῦ Ζεϊτενλίκου καὶ ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Σοφίας, ὅπου κατὰ τὴν δέσησιν ἐμνημονεύθησαν καὶ οἱ πεσόντες Ἕλληνες πολεμισταὶ ὡς σύμμαχοι τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων.

Κατὰ τὴν ὑποδοχὴν τῶν Γάλλων πολεμιστῶν, ἡ ὁποία προσέλαβεν ἐπίσημον χαρακτήρα καὶ εἰς τὴν ὁποίαν συμμετέσχε καὶ ἡ ἡμετέρα Ὀργάνωσις, ἐπίσημως προσκληθεῖσα, ἐξεδηλώθησαν τὰ αἰσθήματα τῆς πατροπαραδότου πρὸς τὴν Γαλλίαν ἐλληνικῆς φιλίας καὶ εὐγνωμοσύνης ὡς προστάτιδα καὶ εὐεργέτιδα δύναμιν κατὰ τὸν ἱερὸν τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἀγῶνα. Ἡ Ἑλλὰς μνήμων πάντοτε τῆς πρὸς αὐτὴν εὐγνωμοσύνης λησμονεῖ καὶ παραμερίζει ἐκ τῆς εὐγενοῦς ψυχῆς τῆς τὰ ἀδικήματα τῆς γαλλικῆς διπλωματίας ὅσα κατὰ τὴν εἰς Μικρὰν Ἀσίαν ἐκστρατεῖαν ἰδίᾳ ἐδοκίμασεν.

Ο ΠΛΑΡΧΗΓΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΚΟΥΤΑΣ

Κατήγετο ἐκ μικροῦ χωρίου τῆς περιφέρειας Γρεβενῶν κατοικήσας ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὸ Μεγάροβον Μοναστη-

ρίου.

Ἐδρασεν καθ' ὅλην τὴν περιφέρειαν Μοναστηρίου ἀπὸ τοῦ 1905 μέχρι τοῦ 1907.

Ἀπὸ τὰ Κορέστια ἔφθασε μέχρι Ἀχρίδος, εἰς χωρίον τῆς ὁποίας, καλούμενον Σμίλοβον, φανατικὸν βουλγαρικὸν, εἰσελθὼν ἐτιμώρησε πολλοὺς Βουλγάρους καὶ ἔκαυσε τὰ βουλγαρικὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία, μὲ τὰ ὅποια οἱ κομιτατζήδες ἀντικατέστησαν τὰ ἑλληνικά. Μετέσχε τοῦ ἀγῶνος μετ' ἄλλων ἑλληνικῶν σωμάτων καὶ εἰς τὰ Καστανοχώρια, ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν Στέφ. Δούκαν (καπετὰν Μάλλιον). Εἰς τὸ ὄρος Περιστέρι ἐπίσης ἠγωνίσθη καὶ ἐνίσχυσε τὸ σῶμα τοῦ Μακρῆ πολεμήσας κατὰ Τούρκων καὶ Βουλγάρων. Ἐν γένει ὁ ὀπλαρχηγὸς Γκούτας ἀνεδείχθη γενναῖος καὶ ἐνθουσιώδης συντελέσας εἰς ἐπιτυχίαν τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος εἰς τὸ διαμέρισμα Μοναστηρίου. Τῷ 1907 δι' οἰκογενειακοῦς λόγους ἠναγκάσθη ν' ἀποσυρῆθῃ τοῦ Ἀγῶνος καὶ κατέφυγεν εἰς Τύρναβον τῆς Θεσσαλίας, ὅπου μέχρι σήμερον μένει ἡ οἰκογένειά του.

ΣΤΗΛΗ ΠΕΣΟΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΝ ΑΓΩΝΑ

Συνεχίζομεν τὴν δημοσίευσιν τοῦ μαρτυρολογίου τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος, τοῦ ὁποίου τὸν πρῶτον πίνακα ἐδημοσιεύσαμεν εἰς τὸ 1ον τεῦχος.

Ἐλάβομεν τὰ ὀνόματα ἐκ τῶν οἰκείων παρασηματίων τῆς Ἐθνικῆς μας ὀργανώσεως.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΡΟΜΑΧΩΝ (ΜΠΑΧΟΒΟΥ ΦΛΩΡΙΝΗΣ)

Ἰερὺς Παπνικόλαος, Μπλαδένης Δημητρίου ἐφονεύθησαν εἰς Προμάχους.

Ἰωάννης Τζηβάνης, Χρῆστος Νικολάου Κόλτης ἐφονεύθησαν εἰς Μορχόβον.

Γεώργιος Σιώρης, Ἀθανάσιος Νάνου, Δημήτριος Περόσιος ἐφονεύθησαν εἰς Προμάχους.

Νικόλαος Κόλτης ἐφονεύθη εἰς Ἀρδέαν.

Βαλκάνης Γώτης, Δημήτριος Πέτκου, Δημήτριος Ἰ. Μάστορας, Χρῆστος Ρόπκας, Ἄννα Δήμπαλα ἐφονεύθησαν εἰς Προμάχους.

Γεώργιος Στούλης, Ἰερὺς Παπαχρήστος, Γεώργιος Μάροκου, Νικόλαος, Κωντίνος ἐφονεύθησαν εἰς Προμάχους.

* * *

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΚΑΡΠΗΣ (ΓΟΥΜΕΝΙΤΣΗΣ)

Ἰωάννης Γεωργ. Δόντης, Πέτρος Κιόση ἐφονεύθησαν εἰς Κάρπην Γουμενίτσης τῷ 1902.

Τραϊνὸς Ζιάρας ἐφονεύθη εἰς Κάρπην Γουμενίτσης τῷ 1907.

Χρῆστος Τόδης, Χρῆστος Πάσκος, Χρῆστος Δ. Ἰντος, Γεώργ. Θ. Νάτσης, Δημήτριος Τόδης, Ἰωάννης Παπαδημητρίου, Γεώργ. Δούρτσιος, Ἰωάν. Χρ. Παλάνης ἐφονεύθησαν εἰς Κάρπην Γουμενίτσης τῷ 1905.

Γεώργ. Χρ. Παλάνης, Γεώργ. Τρυφ. Παλάνης ἐφονεύθησαν εἰς Κάρπην Γουμενίτσης τῷ 1903.

Ἀθανάσιος Μπέτσης ἐφονεύθη εἰς Κάρπην Γουμενίτσης τὸ 1902.

Γεώργ. Βλαΐκος, Βασίλειος Βλαΐκος ἐφονεύθησαν εἰς Κάρπην Γουμενίτσης τῷ 1903.

Παπᾶ Γκόνος, Παπαστεφάνου Στέφ. Δημήτριος Δήμητσης, ἐφονεύθησαν εἰς Κάρπην Γουμενίτσης τῷ 1904.

Διονύσιος Σαμαρᾶς, Δημήτρ. Μέτσης, Ἀθανάσιος Μάμκας ἐφονεύθησαν εἰς Κάρπην Γουμενίτσης τῷ 1905.

Στέφανος Πότσας, Δημήτρ. Μπάτσης Μαγιαδάγ ἐφονεύθησαν τῷ 1908.

Πρόδρομος Μπαταντζῆς ἐφονεύθη εἰς Σκρᾶ Γουμενίτσης τῷ 1905.

Μαρία Παπᾶ Ἰωάννου ἐφονεύθη εἰς Λαγκαδιὰν τῷ 1904.

Νικόλαος Πετρ. Ῥαγκότης, Γεώργ. Νικολ. Ῥαγκότης, Γεώργ. Πέτρου Ῥαγκότης, Γιάνχα Παπᾶ Νῶε, ἐφονεύθησαν ἐντὸς τῆς οἰκίας Λαγκαδιᾶ τῷ 1904.

Ἄγγελος Διονυσίου Τερζιώκης ἐφονεύθη εἰς Λαγκαδιὰν, Ροῦπα τῷ 1904.

Πέτρος Θάνου Πέντας, Γεώργ. Θάνου Δράγρης ἐφονεύθησαν εἰς Λαγκαδιὰν Κουσὲλ τῷ 1907.

Διονύσιος Στεφ. Πόπτης ἐφονεύθη εἰς Περίκλειαν τῷ 1895.

Διονύσιος Πόπτης ἐκρεμάσθη εἰς Κούσκου τῷ 1916.

Γιόφος Ἰωάννης. Κεχαγιᾶς Διονύσιος, ἐφονεύθησαν εἰς Ἀρχάγγελον τῷ 1902.

Ῥούντης Ἰωάννης ἐφονεύθη εἰς Ἀρχάγγελον τῷ 1904.

Μπούρης Σίμος, Σίμος Κωνσταντίνος ἐφονεύθησαν εἰς Ἀρχάγγελον τῷ 1905.

Πάξιος Γεώργιος ἐφονεύθη εἰς Ἀρχάγγελον τῷ 1906.

Τσελεπῆς Στέφανος ἐφονεύθη εἰς Ἀρχάγγελον τῷ 1908.

Γιόργκα Δημήτριος ἐφονεύθη εἰς Ἀρχάγγελον τῷ 1906.

ΛΙΑΝΟΤΡΑΓΟΥΔΑ

Ἐκ τῆς Μακεδονικῆς λαογραφίας τοῦ Γ. ABBOT (Θεσσαλονικέως ἐκ τῆς γνωστῆς Ἑλληνοαγγλικῆς οἰκογενείας Θεσ/νίκης)

Ἄλλοιμονο! τί θὰ γενῆ τὸ ἰδικό μου [χάλι]
δίχως παρᾶ, δίχως δουλειὰ κι' ἀγάπη [στὸ κοφάλι]
Ἄν δῶσω καὶ σὲ θυμηθῶ ἀπάνω στὴ [δουλειά μου]
τὸ βελονάκι ποῦ κρατῶ τὸ μῆγω στὴν [καρδιά μου]
Ντέρετι καὶ πόνος μὲ κρατεῖ κοντεύω [νὰ πεθάνω]
στὸ πόνο βρίσκω γιατρεία, στὸ ντέρετι, [τί νὰ κάμω;]
Τὰ παλαιὰ μου βάσανα περάσανε καὶ [πᾶνε]
Τὰ τωρινὰ γενήκανε φείδια γιὰ νὰ μὲ [φᾶνε].

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑΙ ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

— Ἄλλοῦ τὰ κακαρίσματα κι' ἄλλοῦ γεννοῦν ἡ κότες.

— Ὅταν συμβαίη τι, τὸ ὁποῖον ἄλλοῦ ἀνεμένετο νὰ γίνη.

— Γιὰ νὰ σὲ βοηθῆ ὁ Θεὸς πρέπει νὰ χεῖς καὶ χαμοθεδ.

— Πρέπει νὰ ἔχης τύχην καὶ προστασίαν διὰ νὰ ἐπιτύχης.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΣΦΡΑΓΙΔΟΠΟΙΕΙΟΝ & ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΕΙΟΝ
ΣΠΥΡΟΥ ΣΥΡΟΥ

ΟΔΟΣ ΑΣΚΗΤΟΥ ΑΡΙΘ. 58

ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Ἐκτυποῦνται παντὸς εἴδους τυπογραφικαὶ ἔργασια ἐφημερίδες, περιοδικά, διάφορα συγγράμματα, βιβλία, καταστατικά, ἐπικεφαλίδες, φάκελλοι, διπλότυπα ἀποδείξεων, ἀγγελτήρια γάμων, δελτάρια, τιμολόγια, ἐπισκευτήρια κ. λ. π. κ. λ. π. κ. λ. π.

Κατασκευάζονται σφραγίδες ἐκ κιάουτσουκ καὶ μετάλλου.

Δένονται βιβλία παντὸς εἴδους στερεώτατα.

Ἔργασια καλλιτεχνικὴ καὶ ἠγυυημένη

Τιμαὶ ἀσυναγώνιστοι.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΥ

Εἰς βιβλία ἐκδοθέντα κατὰ χρονολογικὴν τάξιν

1. Ἐντυπώσεις καὶ Σκέψεις ἐκ περιοδείας ἀνά τὴν Μακεδονίαν μετὰ τοπογραφικῶν, ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν σημειώσεων.

2. Νοθεύσεις τροφίμων καὶ ποτῶν.

3. Τὰ Χρώματα

4. Πειράματα Φυσικῆς καὶ Χημείας ἀνευ εἰδικῶν ὀργάνων, διδακτικά, ἀπλᾶ, τερπνά.

5. Ἐμπορευματολογία εἰς δύο τεύχη.

6. Χημεία ἐμπορικὴ.

7. Δύο μελέται φυσιογνωστικὴ καὶ τῆς Μακεδονίας.

I. Γεωλογικὴ καὶ πετρογραφικὴ σύστασις τῆς Μακεδονίας.

Ὁ μεταλλευτικὸς αὐτῆς πλοῦτος καὶ οἱ γαιάνθρακες (λιγνίται) αὐτῆς, μετὰ γεωγραφικοῦ χάρτου τῶν μεταλλευμάτων καὶ τῶν λιγνιτῶν.

II. Ὁ Δασικὸς πλοῦτος

τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Δυτικῆς Θράκης.

8. Φυσικὴ ἐμπορικὴ εἰς δύο τεύχη, ἄρτι ἐκδοθέντα.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ Β. ΡΑΔΙΣΗΣ

ΟΔΟΝΤΟΪΑΤΡΟΣ

ΟΔΟΣ ΠΑΣΤΕΡ 23

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Πτυχιούχος του Έθν. Πανεπιστημίου Αθηνών

Ανώδυνος εξαγωγή οδόντων

Εφαρμογή τελεία, Έργασία ήγγυημένη

Υ Α Δ Ο Π Ω Δ Ε Ι Ο Ν

Τ Ο

“ΚΡΥΣΤΑΛΛΟΝ,,

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Χ” ΜΙΧΑΗΛ

Είδη πορσελάνης έμαγιέ, σερόβιτσια άρζαντέ, λαβομάνα,
μαχαιροπήρουνα κ. λ. π.

Όδος Βασιλέως Ηρακλείου 19.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΟΠΛΟΠΩΛΕΙΟΝ & ΟΠΛΟΔΙΟΡΘΩΤΗΡΙΟΝ

ΣΩΤΗΡΙΟΥ Β. ΣΚΕΜΠΕ

ΟΔΟΣ ΕΓΝΑΤΙΑ ΑΡΙΘ. 75

ΕΝΑΝΤΙ ΚΑΦΕΝΕΙΟΥ “ΣΜΥΡΝΑΪΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ,,

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Πωλούνται κυνηγετικά όπλα, περίστροφα, φυσίγγια, είδη
κυνηγετικά και έιρηνατικά “Υλαι

Άγοράζονται και πωλούνται διάφορα όπλα και ποίιστροφα

= ΜΕΤΑΧΕΪΡΙΣΜΕΝΑ =